СОНЦА:
Усход, заход, даўжыня дня:
Мінск — 5.07, 21.04, 15.57;
Віцебск — 4.51, 21.01, 16.10;
Магілёў — 4.57, 20.54, 15.57;
Гомель — 4.59, 20.46, 15.47;
Гродна — 5.22, 21.20, 15.58;
Брэст — 5.31, 21.12, 15.41.
МЕСЯЦ:
Першая квадра 9 мая
ІМЯНІНЫ:
Барыса і Глеба; Зоф'і, Надзеі, Яна.

ЗВЯЗДА

15 МАЯ 1992 г. пятніца, № 94 (21872)

● выдаецца са жніўня 1917 г. ● БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА ● цана 50 кап.

Пастанова Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь

Аб рознічных цэнах на масла і цукар

У мэтах задавальнення патрэбнасцей насельніцтва ў масле і цукры ва ўмовах павышэння затрат на іх вытворчасць і закупку Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь **пастанаўляе:**

1. Захаваць дзяржаўнае рэгуляванне рознічных цэн на масла і ўстанавіць гранічны ўзровень павышэння іх з 15 мая 1992 г. у 1,8 раза.

Дзяржэканомплану зацвердзіць і ўвесці ва ўказаныя тэрміны гранічныя рознічныя цэны на масла, а таксама гандлёвыя і аптова-збытавыя скідкі з цэн на яго.

Міністэрству гандлю, Белкаапсаюзу, арганізацыям і прадпрыемствам, якія маюць гандлёвую сетку, па стану на 15 мая бягучага года ажыццявіць пераацэнку астаткаў масла ў адпаведнасці з зацверджанымі Дзяржэканомпланам прэйскурантам.

2. Міністэрству фінансаў, аблвыканкомам і Мінскаму гарвыканкому прадугледзець ва ўстаноўленым парадку датацыю з бюджэту на масла.

3. Перайсці з 15 мая 1992 г. да прымянення свабодных рознічных цэн на цукар.

Устанавіць на май-чэрвень бягучага года гранічныя цэны на цукар у памеры 30 рублёў за 1 кілаграм пры рэалізацыі яго насельніцтву па нормах, вызначаемых мясцовымі органамі ўлады, а таксама дзіцячым, лячэбным і санаторным установам. Дзяржэканомплану сумесна з Міністэрствам гандлю з далейшым кожны квартал устанаўліваць гранічную цану на цукар, адпускаемы гэтым спажыўцам.

Дазволіць продаж цукру па камерцыйных цэнах у гандлёвых прадпрыемствах спажывецкай кааперацыі, у спецыяльна вызначаных аблвыканкомамі і Мінскім гарвыканкомам магазінах і аддзелах дзяржаўнага гандлю, а таксама ў камерцыйнай сетцы.

Старшыня Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь В. КЕБІЧ.

Кіраўнік спраў Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь М. КАЎКО.

11 мая 1992 г. г. Мінск.

АБ ЦЭНАХ НА ЦУКАР І МАСЛА

У сувязі з парушэннем пастаўкі сыравіны паміж былымі саюзнымі рэспублікамі ў Беларусі да пачатку II квартала 1992 г. склалася цяжкае становішча з забеспячэннем спажывецкага рынку неабходнымі рэсурсамі цукру.

Запасаў уласных цукровых буракоў, якія ідуць на вытворчасць цукру, хапіла толькі да лютага месяца, а дасягнутыя дагаворнасці на пастаўку цукру з Украіны, Расіі і імпарту своечасова не выконваюцца. Зараз урад рэспублікі, Мінгандаль, Мінсельгаспрод, іншыя арганізацыі і ведамствы выкарыстоўваюць усе магчымасці для забеспячэння патрэбнасцей насельніцтва ў цукры. Гэта патрабуе павелічэння валютных асігнаванняў, а таксама накіравання рэсурсаў прадуктовых тавараў, нафтапрадуктаў, якія накіроўваюцца ў абмен на закупляемы цукар. Магчымыя паступленні цукру ў рэспубліку [illegible] па 25 рублёў за кілаграм, што значна перавышае ўзровень рознічных цэн, які дзейнічае ў рэспубліцы.

З мэтай стварэння эканамічных умоў для прыцягнення ў рэспубліку завозімага цукру прынята рашэнне аб увядзенні з 15 мая г.г. свабодных рознічных цэн на яго. Пры гэтым, з мэтай абмежавання росту цэн на цукар, які рэалізуецца насельніцтву па ўстаноўленых мясцовымі органамі ўлады нормах, а таксама дзіцячым, лячэбным і санаторным установам, уводзіцца гранічны ўзровень цаны ў памеры 30 рублёў за кілаграм.

Адначасова звыш устаноўленых норм у гандлёвай сетцы спажыўкааперацыі, у спецыяльна вызначаных па ўзгадненню з мясцовымі органамі ўлады прадпрыемствах дзяржаўнага гандлю і ў камерцыйнай сетцы будзе ажыццяўляцца рэалізацыя цукру па камерцыйных цэнах, якія перавышаюць гранічныя, што стварыць умовы для больш поўнага забеспячэння патрэбнасцей насельніцтва ў цукры.

Пераход да прымянення больш высокіх свабодных рознічных цэн на цукар — гэта вымушаная мера, звязаная з недахопам уласнай сыравіны для вытворчасці і ўзросшымі затратамі на яго вытворчасць. У суседніх дзяржавах Балтыі і ў Расіі, якія таксама не забяспечаны неабходнымі рэсурсамі ўласнай сыравіны для вытворчасці цукру, узровень цэн на яго значна вышэйшы, чым у нас, і дасягае 50—80 рублёў за кілаграм.

З мэтай частковай кампенсацыі ўзросшых затрат на вытворчасць сельскагаспадарчай прадукцыі прынята рашэнне аб павелічэнні рознічных цэн на масла ў сярэднім у 1,8 раза. Так, 1 кілаграм масла сялянскага вагавога першага гатунку будзе каштаваць 75 рублёў, а вышэйшага — 79 рублёў. Разам з тым, з улікам неабходнасці ўстанаўлення закупачных цэн на сельскагаспадарчую прадукцыю, абумоўленых ростам затрат на завозімыя паліўна-энергетычныя і матэрыяльна-тэхнічныя рэсурсы, датацыі з бюджэту складуць каля 100 рублёў на 1 кілаграм масла, ці ў разліку на гадавы аб'ём рознічнага продажу перавысяць 7 млрд. рублёў.

У рэспубліках, якія перайшлі да прымянення свабодных рознічных цэн на масла, рознічныя цэны на яго дасягаюць 170—200 рублёў за кілаграм. Урад Беларусі, улічваючы неабходнасць у сацыяльнай абароне насельніцтва рэспублікі, лічыць мэтазгодным захаваць дзяржаўнае рэгуляванне рознічных цэн на гэты важны прадукт харчавання і ўстанавіць больш прымальны іх узровень.

Начальнік аддзела рэгулявання цэн на прадтавары Галоўнага ўпраўлення цэн Дзяржэканомплана І. В. ПАЛЯНІЧКА.

Пагадненне

ПАМІЖ САВЕТАМ МІНІСТРАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ, АБ'ЯДНАННЯМІ РАБОТАДАЎЦАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ І САВЕТАМ ФЕДЭРАЦЫІ ПРАФСАЮЗАЎ БЕЛАРУСІ НА 1992 ГОД

У мэтах стварэння ўмоў для вырашэння важнейшых сацыяльна-эканамічных задач пры пераходзе да рынкавай эканомікі, выказваючы імкненне да канструктыўнага супрацоўніцтва ў ажыццяўленні праграм павышэння ўзроўню жыцця народа, напаўнення спажывецкага рынку таварамі, абароны сацыяльна-эканамічных інтарэсаў і канстытуцыйных правоў працоўных, усяго насельніцтва рэспублікі, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь, аб'яднанні работадаўцаў Рэспублікі Беларусь у асобе Беларускай навукова-прамысловай асацыяцыі, Саюза прадпрымальнікаў Рэспублікі Беларусь, Саюза арэндатараў і прадпрымальнікаў Рэспублікі Беларусь, Беларускага саюза кааператараў, Саюза малых прадпрыемстваў Рэспублікі Беларусь і савет Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі дасягнулі дагаворнасці аб наступным:

прымаць рашэнні, якія закранаюць інтарэсы грамадзян, з усебаковым улікам думак і прапаноў бакоў;

ствараць неабходныя арганізацыйныя, вытворчыя, матэрыяльныя і фінансавыя ўмовы для функцыяніравання стабільнай вытворчасці, росту аб'ёму выпускаемай прадукцыі, зніжэння яе сабекошту, павышэння прадукцыйнасці працы, эканоміі матэрыяльных і энергетычных рэсурсаў, прымянення новай тэхнікі і тэхналогіі.

І. Жыццёвы ўзровень насельніцтва

1. У маі 1992 г. зацвердзіць мінімальныя спажывецкія бюджэты для розных сацыяльна-дэмаграфічных груп насельніцтва на аснове мінімальных «спажывецкіх карзін», разлічаных зыходзячы са спажывецкіх цэн і змяненняў у спажыванні прадуктаў харчавання і прамысловых тавараў, якія склаліся ў лютым 1992 г., з улікам узроўню сацыяльна-эканамічнага развіцця. Па меры неабходнасці пераглядаць размеры мінімальнай заработнай платы і тарыфнай стаўкі першага разраду, забяспечваць адпаведнае павышэнне заработнай платы, стыпендый, пенсій, дапамог.

Пры ажыццяўленні ўсіх выплат на аснове сярэдняга заработку налічваць яго з улікам новых службовых акладаў (тарыфаў) з дня іх увядзення.

Работнікам, якія атрымалі папярэджанне адміністрацыі аб будучым іх вызваленні ў сувязі са скарачэннем колькасці (штата), выплачваць у гэты перыяд заработак у размеры і парадку, прадугледжаных новаўведзенымі на гэтым прадпрыемстве ўмовамі аплаты працы па адпаведных пасадах, прафесіях, кваліфікацыі.

2. Забяспечыць штомесячнае апублікаванне ў перыядычным друку індэкса спажывецкіх цэн. Далейшую сацыяльную абарону насельніцтва ажыццяўляць у адпаведнасці з Законам Рэспублікі Беларусь «Аб індэксацыі даходаў насельніцтва з улікам інфляцыі» на аснове індэкса спажывецкіх цэн, пачынаючы з якасці базавага ўзроўню цэн мая 1992 г.

3. Распрацаваць і ажыццявіць сістэму падтрымкі непрацуючых пенсіянераў, дзяцей і інвалідаў прадуктамі харчавання, медыкаментамі, адзеннем.

4. Увесці з новага навучальнага года выплаты іншагародным студэнтам вышэйшых, навучэнцам сярэдніх спецыяльных навучальных і прафесійна-тэхнічных вучылішчаў для кампенсацыі расходаў на наём жылля пры немагчымасці іх пасялення ў інтэрнатах у памеры 25 працэнтаў ад мінімальнай заработнай платы.

Пры неабходнасці пераглядаць размер выплачваемых студэнтам вышэйшых і навучэнцам сярэдніх спецыяльных навучальных устаноў за перыяд праходжання вытворчай (педагагічнай) і навучальнай практыкі, звязанай з выездам з месца размяшчэння навучальнай установы, сутачных за кожны дзень, уключаючы час знаходжання ў дарозе да месца практыкі і назад.

5. Адшукаць крыніцы фінансавання на 1992 год для павышэння заработнай платы і яе індэксацыі работнікам культурна-асветных, пазашкольных, фізкультурна-спартыўных і аздараўленчых устаноў, якія знаходзяцца ва ўласнасці або карыстанні прафсаюзаў.

6. Павышаць у сувязі з лібералізацыяй цэн грашовыя нормы расходаў на вучэбныя мэты, харчаванне, набыццё мяккага інвентару і абмундзіравання, прадметаў культурна-бытавога і гаспадарчага прызначэння, медыцынскага абсталявання, выкананне бягучага і капітальнага рамонту ў школах, дзіцячых дашкольных установах, дзіцячых дамах і інтэрнатах, ва ўстановах аховы здароўя, дамах-інтэрнатах для састарэлых і інвалідаў і ў іншых арганізацыях, якія знаходзяцца на бюджэце. Забяспечваць своечасовае іх фінансаванне.

7. Захаваць дзяржаўнае рэгуляванне рознічных цэн і тарыфаў на асноўныя спажывецкія тавары і паслугі: хлеб і хлебабулачныя вырабы, малако і малакапрадукты, мяса і мясапрадукты, дзіцячае харчаванне, медыкаменты, кватэрную плату, камунальна-бытавыя паслугі, грамадскі транспарт, а таксама паліва, газ і электраэнергію, адпускаемыя для насельніцтва.

Распрацаваць механізм размеркавання важнейшых прадуктаў харчавання і прамысловых тавараў першай неабходнасці, які гарантаваў бы іх атрыманне кожным спажыўцом у межах устаноўленай нормы.

8. Дазволіць кіраўнікам бюджэтных устаноў і арганізацый па рашэнню працоўных калектываў набываць пуцёўкі ў аздараўленчыя лагеры для дзяцей сваіх супрацоўнікаў у прадпрыемстваў і арганізацый іншых галін і часткова змяншаць цану гэтых пуцёвак за кошт зэканомленых па каштарысу сродкаў, якія застаюцца, згодна з дзеючым заканадаўствам, у распараджэнні ўстаноў і арганізацый.

9. Прыняць неабходныя меры па завяршэнню выканання ў маі 1992 г. пастановы Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь ад 14 лістапада 1991 г. № 422 аб задавальненні патрэбнасцей грамадзян рэспублікі ў зямельных участках для агародніцтва.

10. Пры ажыццяўленні раздзяржаўлення і прыватызацыі ўласнасці забяспечыць абарону правоў і інтарэсаў працоўных калектываў. Абавязковымі ўмовамі прыватызацыі павінны быць аб'ектыўная незалежная экспертыза ацэнкі рэальнага кошту маёмасці прадпрыемстваў, непасрэдны ўдзел працоўных калектываў, прафсаюзных арганізацый у выбары форм правядзення прыватызацыі, захаванне рабочых месц. Усе грамадзяне рэспублікі павінны мець роўныя магчымасці для ўдзелу ў прыватызацыі ўласнасці.

11. Ажыццявіць індэксацыю зберажэнняў грамадзян у сувязі з інфляцыяй, выкліканай лібералізацыяй цэн.

II. Садзейнічанне занятасці насельніцтва і развіццё рынку працы

1. Распрацаваць рэспубліканскую і рэгіянальныя праграмы занятасці насельніцтва, прадугледзеўшы ў іх меры па развіццю і рэгуляванню рынку працы, стабілізацыі занятасці, стымуляванню захавання наяўных і стварэння новых рабочых месц.

2. Прадоўжыць стварэнне цэнтраў прафесіянальнай падрыхтоўкі, павышэння кваліфікацыі і перападрыхтоўкі работнікаў, выслабаняемых з прадпрыемстваў, з устаноў і арганізацый, а таксама незанятага насельніцтва і цэнтраў прафесіянальнай арыентацыі.

3. Стварыць ва ўсіх гарадах і раёнах рэспублікі дадатковыя рабочыя месцы шляхам арганізацыі аплатных грамадскіх работ для асоб, якія зведваюць складанасці ў працаўладкаванні. Шырэй укараняць кантрактную форму найму на работу медыцынскіх і фармацэўтычных работнікаў, работнікаў народнай адукацыі, культуры і іншых службаў жыццезабеспячэння ў раёнах, пацярпеўшых у выніку чарнобыльскай катастрофы.

4. Не дапускаць эканамічна і сацыяльна не абгрунтаванага скарачэння рабочых месц. Усе пытанні, звязаныя з вызваленнем работнікаў у выніку закрыцця прадпрыемства, яго рэканструкцыі, тэхнічнага пераўзбраення, канверсіі, скарачэння аб'ёмаў вытворчасці, узгадняць з мясцовымі Саветамі народных дэпутатаў і адпаведнымі прафсаюзнымі органамі.

Ліквідацыя прадпрыемства па ініцыятыве адміністрацыі, уласніка або ўпаўнаважанага ім органа кіравання можа ажыццяўляцца пры ўмове папярэдняга паведамлення, не менш чым за тры месяцы, адпаведных прафсаюзаў і правядзенні з імі перагавораў па захаванню правоў і інтарэсаў працоўных.

5. Бакі рэкамендуюць за кошт сродкаў прадпрыемстваў уключаць у галіновыя пагадненні і калектыўныя дагаворы меры па дадатковай матэрыяльнай падтрымцы работнікаў, выслабаняемых з прадпрыемстваў і арганізацый, устанаўліваць парадак матэрыяльнай кампенсацыі пры часовым беспрацоўі ў выпадках спынення вытворчасці з-за адсутнасці сыравіны, матэрыялаў, камплектуючых вырабаў, ствараць страхавыя фонды абароны ад беспрацоўя.

6. Распрацаваць і зацвердзіць палажэнне аб канверсіі прамысловых прадпрыемстваў рэспублікі.

III. Ахова працы і навакольнага асяроддзя

1. Падрыхтаваць і зацвердзіць заканадаўчыя акты аб кампенсацыі ўрону, прычыненага здароўю работнікаў у сувязі з выкананнем імі працоўных абавязкаў.

2. Забяспечыць распрацоўку рэспубліканскай сістэмы заканадаўчых і нарматыўных актаў па пытаннях умоў і аховы працы — санітарна-гігіенічных норм, норм радыяцыйнай бяспекі, стандартаў бяспекі працы, спісаў вытворчасцей, прафесій і работ, якія даюць права на прадастаўленне пенсій на льготных умовах, дадатковага водпуску і на скарочаны рабочы дзень, а таксама ўстанаўленне іншых ільгот, даплат і кампенсацый за работу ў неспрыяльных умовах.

3. Удакладніць і зацвердзіць спіс вытворчасцей, прафесій і работ са шкоднымі, небяспечнымі і цяжкімі ўмовамі працы, на якіх забараняецца прымяненне жаночай працы, новыя

(Заканчэнне на 3-й стар.).

Пастанова Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь

ПЫТАННІ, ЗВЯЗАНЫЯ З ВЫПУСКАМ У АБАРАЧЭННЕ РАЗЛІКОВЫХ БІЛЕТАЎ НАЦЫЯНАЛЬНАГА БАНКА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь **пастанаўляе:**

1. Прыняць да ведама, што з чэрвеня 1992 г. у рэспубліцы выпускаюцца ў абарачэнне ў якасці самастойнага плацежнага сродку разліковыя білеты Нацыянальнага банка.

Устанавіць, што:

з моманту іх выпуску спыняецца функцыяніраванне купонаў з карткай спажыўца, уведзеных пастановай Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь ад 14 лістапада 1991 г. № 423 «Аб дадатковых мерах па абароне спажывецкага рынку рэспублікі»;

на першым этапе разліковыя білеты выкарыстоўваюцца ў асноўным пры куплі прадуктовых тавараў. Пералік тавараў, рэалізуемых за гэтыя білеты, устанаўліваецца Дзяржэканомпланам па ўзгадненню з Міністэрствам гандлю і Белкаапсаюзам;

разліковыя білеты выдаюцца банкамі прадпрыемствам, арганізацыям, установам у лік заработнай платы, пенсій, дапамог і іншых праводзімых грамадзянам выплат у працэнтных адносінах, вызначаемых Дзяржэканомпланам і Дзяржаўным камітэтам па працы і сацыяльнай абароне насельніцтва па ўзгадненню з Нацыянальным банкам у залежнасці ад сферы іх прымянення. Пры гэтым захоўваецца маштаб: 1 білет к 10 рублям.

2. Безнаяўныя разлікі і ўлік у народнай гаспадарцы ажыццяўляюцца ва ўстаноўленым парадку толькі ў рублях.

3. Для вызначэння парадку паралельнага абарачэння рублёў і разліковых білетаў Нацыянальнага банка, аператыўнага вырашэння звязаных з гэтым пытанняў утварыць камісію пад кіраўніцтвам старшыні праўлення Нацыянальнага банка Багданкевіча С. А. (з яго згоды). Уключыць у яе састаў Лісая М. К., Лузгіна У. Ф., Макейчанку Б. А., Радомскага В. І., Уласіка У. Я., Чыгіра У. І.

Прадаставіць гэтай камісіі права прыцягваць для работы неабходных спецыялістаў.

4. Дзяржэканомплану, Міністэрству гандлю, Белкаапсаюзу ў мэтах спрашчэння разлікаў з пакупнікамі вырашыць пытанне аб акругленні рознічных цэн.

5. Аблвыканкомам, Мінскаму гарвыканкому, Міністэрству гандлю, Белкаапсаюзу распрацаваць мерапрыемствы па функцыяніраванню гандлёвай сеткі і забеспячэнню кантролю за работай гандлюючых арганізацый ва ўмовах дзеяння разліковых білетаў.

6. Міністэрству гандлю, Белкаапсаюзу, Міністэрству сувязі і інфарматыкі, Міністэрству фінансаў, выканкомам мясцовых Саветаў народных дэпутатаў правесці на падведамных прадпрыемствах, у арганізацыях і ўстановах падрыхтоўчую работу па ўкараненню новай сістэмы разлікаў. У сродках масавай інфармацыі растлумачыць насельніцтву неабходнасць яе ўвядзення.

7. Міністэрству фінансаў, Дзяржэканомплану, Міністэрству гандлю, Белкаапсаюзу сумесна з Нацыянальным банкам да 25 мая 1992 г. распрацаваць і зацвердзіць інструкцыю аб парадку выдачы насельніцтву разліковых білетаў і выкарыстання іх пры куплі тавараў.

8. Адказнасць за своечасовы выраб разліковых білетаў у колькасці, вызначаемай Нацыянальным банкам, ускласці на Дзяржзнак рэспублікі.

9. У сувязі з увядзеннем у рэспубліцы разліковых білетаў Міністэрству рэсурсаў у 1992 годзе выдзеліць Нацыянальнаму банку (згодна з яго заяўкай) неабходныя матэрыяльна-тэхнічныя рэсурсы.

Канцэрну «Беллегпром» забяспечыць выдзяленне Нацыянальнаму банку з Аршанскага льнокамбіната 6 тыс. мяхоў для ўпакоўкі і інкасацыі гэтых білетаў.

10. Міністэрству транспарту, упраўленню Беларускай чыгункі ў тэрміны, устаноўленыя Нацыянальным банкам, ажыццявіць дастаўку ў рэспубліку разліковых білетаў з друкарскіх фабрык Дзяржзнака Расійскай Федэрацыі.

Старшыня Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь В. КЕБІЧ.

Кіраўнік спраў Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь М. КАЎКО.

8 мая 1992 г. г. Мінск.

***

Сваю пастанову, якая расшыфроўвае сам механізм абыходжання з разліковымі білетамі, прыняў і Нацыянальны банк Беларусі.

Каб як мага хутчэй перакрыць востры дэфіцыт наяўных грошай, які склаўся ў рэспубліцы, дакумент прадпісвае ўвесці ў абарот свае банкаўскія білеты, або «шматразовыя купоны», як іх ахрысціў народ, ужо ў чэрвені. Гэта самастойны плацежны сродак, які не суправаджаецца рублём і ўжываецца разам з ім. Інакш кажучы, магазіны, майстэрні, касы будуць прымаць (адпаведна і выдаваць) і рублі, і разліковыя білеты. У такой «валюце» — яна выпускаецца вартасцю 0,5, 1, 3, 5, 10, 25, 50 і 100 адзінак — вырашана выплачваць насельніцтву частку даходаў. Іх можна траціць, а можна, як і звычайныя грошы, пакласці на спецыяльныя рахункі ў Ашчадных банках і атрымаць па першаму патрабаванню.

Камерцыйныя банкі Нацыянальны банк рэспублікі будзе забяспечваць «новымі грашамі» згодна з пададзенымі заяўкамі і пасля папярэдняй аплаты. Сума выдадзеных ім білетаў спісваецца з карэспандэнцкіх рахункаў у рублёвым эквіваленце. У рублях жа, у суадносінах 1:10, залічваецца выручка, якая паступае на рахункі ў банкі ў разліковых білетах.

Па сутнасці, іх паяўленне нічога не мяняе ў звычайным жыцці. Па-ранейшаму, у рублях улічваюцца ўсе крэдытныя ўклады як на балансах банкаў, так і на балансах гаспадарчых органаў. Захоўваецца дзеючы цяпер парадак безнаяўных разлікаў у народнай гаспадарцы.

(БЕЛТА)

СНД: Два таймы ўжо адгулялі. Трэці можа стаць апошнім...

Зноў сярод палітыкаў, экспертаў, спецыялістаў і журналістаў — бурнае ажыўленне. У трэці раз за апошнія чатыры месяцы збіраюцца на свае нарады кіраўнікі краін — членаў Садружнасці Незалежных Дзяржаў.

Правёўшы першы збор ў сталіцы Рэспублікі Беларусь — Мінску, другі — у стольным Кіеве, лідэры СНД цяпер накіраваліся ў Ташкент...

Я асабіста не сумняваюся ў адным: зноў на сустрэчы ў вярхах будзе горача і напружана. Як і на першых дзвюх нарадах, не будзе адназначнасці і поўнага паразумення ў падыходах да тых ці іншых пытанняў і праблем, што выносяцца на абмеркаванне кіраўнікоў СНД. І хоць з аднаго боку, усё гэта — натуральна і заканамерна, тым не менш, неспакою, трывогі і ўзрушэння з нагоды чарговай сустрэчы і яе

(Заканчэнне на 3-й стар.).

ХАТНЯЯ ЭНЦЫКЛАПЕДЫЯ

СТРАВЫ БЕЛАРУСКАЙ КУХНІ

Гарачыя супы

Да гарачых супоў адносяцца некалькі разнавіднасцей беларускай крупені, грыжанка, гарбузон і морква. На мучной аснове гатуюць своеасаблівы беларускі суп — жур, асновай якога з'яўляецца аўсяная цэжа, што прыдае журу характэрную кансістэнцыю рэдкага кісялю і асаблівы кіславаты прысмак.

Для прыгатавання аўсянай цэжы неабходна: 150—200 г аўсяных высевак або аўсянай мукі (можна выкарыстаць таксама падсушаны, растоўчаны ў ступцы і прасеяны «Геркулес»), 1 л цёплай гатаванай вады.

Муку або высеўкі развесці вадой у керамічнай пасудзіне, перамяшаць і паставіць на 8—12 гадзін (з вечара на ноч) у вельмі цёплае месца.

Калі вада набудзе кіславаты смак і прыемны пах, працадзіць раствор праз вельмі густое сіта, каб буйныя часткі аўсяных высевак, якія не растварыліся, і найбольш шчыльная частка мучной гушчы засталіся на дне пасудзіны.

На аснове гэтай цэжы гатуюць любы з варыянтаў жуpy — посны, малочны ці мясны.

ЖУР МАЛОЧНЫ

0,75 л цэжы, 0,5 л гатаванага малака (цёплага) або 1 шклянка вяршкоў, 0,25 л вады, 0,5 шклянкі смятаны, 1 ч. лыжка кмену, 1 сталовая лыжка зеляніны кропу, 1,5 лыжкі солі.

У кіпень з кменам уліць цэжу, пракіпяціць, пасыпаць кропам, пасаліць. Смятану ўзбіць з малаком і бульбай, палітай топленым маслам.

Жур на малацэ можна гатаваць таксама з незакіслай, маладой цэжы. Тады туды дастаткова ўліць палавінную норму малака.

ЖУР З ВЯНДЛІНАЙ

0,5 л цэжы, 1 л вады, 200 г вяндліны (або па 50 г вяндліны, свіной каўбасы, вэнджанай карэйкі, грудзінкі ці сала), 1 цыбуліна, 2 рэпы ці бручкі, 2 морквы, 0,5 кораня пятрушкі, 4 зубочкі часнаку, 1 сталовая лыжка кропу.

У вадзе зварыць вяндліну, нарэзаную дробнымі кавалачкамі з дробна нарэзанай цыбуляй, рэпай і морквай. Калі агародніна зварыцца, булён зліць (або выняць вяндліну і агародніну) і пракіпяціць з цэжай, пасаліць, прыправіць дробна нарэзаным расцёртым з соллю часнаком і кропам, пакласці зноў вяндліну. Адвараную агародніну падаць асобна з адваранай бульбай, палітай разагрэтым салам.

КРУПЕНЯ ГРЫБНАЯ

6—8 белых сухіх грыбоў, 2 цыбуліны, 3—4 бульбіны, 0,5 морквы, 1 корань пятрушкі, 0,5 шклянкі грэцкіх круп, 1 сталовая лыжка зеляніны кропу, 50 г топленага сала (ці масла), 2,5 л вады.

Белыя сухія грыбы адварыць у вадзе, выняць, нарэзаць саломкай. У грыбны адвар пакласці бульбу, крупы, агародніну, нарэзаную саломкай і злёгку абсмажаную з цыбуляй і грыбамі на сале, і варыць на слабым агні да гатоўнасці, затым паставіць у духоўку на 10—15 хвілін.

Гэтую крупеню забельваюць, гэта значыць дадаюць да яе 1 шклянку топленага малака або 0,5 шклянкі смятаны пасля гатоўнасці або перад тым, як паставіць у духоўку.

ГРЫЖАНКА

1,5 л вады, 2—3 бручкі, 2 вялікія бульбіны (ці 3/4 шклянкі гатовага пюрэ), 1 моркву, 1—2 цыбуліны, 50 г сала, 100 г вяндліны, 0,5 чайнай лыжкі каляндры, 1 сталовая лыжка кропу.

У падсолены кіпень засыпаць дробна нарэзаную цыбулю і іншую агародніну, нарэзаную кубікамі, злёгку абсмажаную кавалачкамі вяндліну і паставіць у духоўку на 30—45 хвілін.

Т. НАВАГРОДСКІ.

ПЕРАПІСКА З ЧЫТАЧАМІ

Вось такі далікатэс

Зараз не-не, ды з'яўляюцца ў продажы свіныя ці цялячыя мазгі. Каштуюць пакуль што яны не надта дорага. А вось купляць іх не кожны адважваецца, бо не ведаюць, што з імі рабіць. Можа «Хатняя энцыклапедыя» дапаможа.

(З тэлефоннага званка мінчанкі Марыі НІКАНАВАЙ).

У кнізе «ГУТАРКІ АБ ХАТНЯЙ ГАСПАДАРЦЫ» (1959 г.) аб страве з мазгоў гаворыцца вось што.

МАЗГІ СМАЖАНЫЯ

Вараныя мазгі ахалоджваюцца ў той вадзе, у якой яны варыліся, потым кавалачкамі ці цэлымі паўшар'ямі соляцца, пасыпаюцца перцам, абвальваюцца ў муцэ ці сухарах і падсмажваюцца. На гарнір — зялёны гарошак ці бульбянае пюрэ.

А вось яшчэ адзін даўні рэцэпт.

Замарожаныя мазгі трэба пакласці ў халодную ваду, паставіць на вялікае полымя, дадаць перац, соль, адну чайную лыжку сталовага воцату і закіпяціць.

Зняўшы пену, праз 3—4 мінуты зняць з пліты, зліць ваду і навесці будучай страве «марафет» — выдаліць плеўкі і тое, што не падабаецца на выгляд. Потым абваляць часткі (спачатку буйныя) у муцэ (сухарах, манцы) і падсмажыць на патэльні ў масле ці алеі, можна і ў свіным тлушчы. Падаваць, сапраўды, лепш з гарошкам, а можна і з рысам, бульбай.

Парады на ўсякі выпадак

● Прыстасаванне, якое вырабляецца са стальной паласы, — добры гаечны ключ для ўстаноўкі і закручвання шасціграных гаек у цяжкадаступных месцах. Напрыклад, у глыбокім і вузкім гняздзе.

● Для змазкі цяжкадаступных дэталяў і вузлоў трымайце ў сваёй хатняй майстэрні кавалак гібкай пластмасавай трубкі, якую пры неабходнасці надзявайце на носік маслёнкі.

● Бляшанка з-пад кансерваў з прапіламі ў бакавых сценках—зручнае прыстасаванне для ачысткі шпатэля ад шпаклёўкі.

● Калі трэба адпілаваць некалькі планак пад адным пэўным вуглом (напрыклад, для рамкі), можна выкарыстаць прыстасаванне, якое паказана на малюнку.

● Тры драўляныя планкі, збітыя разам, як паказана на малюнку,— добрая «вешалка» для вядра з фарбай у час фарбавання штыкетніка.

БЕЛАРУШЧЫНА

Ефрасіння Полацкая. Гравюра XX стагоддзя са старажытнага абраза, які знаходзіўся ў Спаса-Ефрасіньеўскім манастыры.

Вікторына закончана. Мы знайшлі шмат сяброў-аднадумцаў

Нашы карані

СЯБРЫ «БЕЛАРУШЧЫНЫ»! Больш двух месяцаў працягвалася наша з вамі актыўнае ліставанне: вікторына «НАШЫ КАРАНІ» зацікавіла, падахвоціла «пакорпацца» ў кнігах многіх. І вось у чым мы пераканаліся. Натуральнае абуджэнне памяці, прага да гістарычных каранёў свайго народа натыкаецца на мізэрнасць крыніц, якія б іх сілкавалі. Асабліва адчувальна гэта ў глыбінцы.

«Раённая бібліятэка за 40 кіламетраў, — піша нам Д. Гаўрыленка з вёскі Вішні Касцюковіцкага раёна. — Званіў туды, там няма ніводнага даведніка па слоўніка, іншай патрэбнай літаратуры. Таму прыходзіцца карыстацца ў асноўным тым, што маю ў хатняй бібліятэцы».

Таму мы з глыбокай прызнацю сустрэлі лісты тых, хто нават няпоўна, недакладна, па драбніцах уласнай памяці складаў адказы на даволі складаныя пытанні. Усім ім дзякуем за ўдзел, за сяброўскія водгукі.

Але конкурс ёсць конкурс. Журы вызначыла яго пераможцаў: імі сталі настаўнік Яўген **ЧАРАПОВІЧ** з вёскі Кастыкі Вілейскага раёна і вучань 9-га класа сярэдняй школы № 11 г. Салігорска Сцяпан **МАЦЮКЕВІЧ**. Яны атрымліваюць галоўныя прызы вікторыны—дзінікі з нацыянальнай сімволікай. Гэтым і настаўнік, і вучань, на наш погляд, адметныя беларусы.

Яўген Чарапові ч у сваіх адказах «пункціраам» паведамляе пра сябе:

«Працую настаўнікам рускай мовы і літаратуры і дырэктарам невялічкай Сцешыцкай няпоўнай сярэдняй школы ў Вілейскім раёне. У 1971 годзе закончыў факультэт рускай мовы і літаратуры Віленскага педагагічнага інстытута, тры гады працаваў у Летуве.

Беларушчынай цікавіўся ўсё жыццё, а паехаў вучыцца ў Вільню таму, што сам я са старога настаўніцкага роду. Там вучыліся яшчэ мае дзяды, мама. Вільня заўсёды для мяне была маім горадам, тым больш, што там гады нашы ў Вільні жыла бабуля.

Увогуле, гэта, на наш погляд, рэдкі выпадак, калі настаўнік рускай мовы і літаратуры, паважаючы свой прадмет, закладвае ў вучняў першаснасць нацыянальных каштоўнасцей. З нагоды пытання пра Сафійскі сабор Яўген Канстанцінавіч напісаў:

«Я стараюся, каб мае вучні за гады вучобы як мага больш убачылі Беларусь. І калі яны трошкі падрастуць, наперш вязу ў Полацк. Бо Полацкая Сафія — сімвал Беларусі. Кожны з іх павінен далонькай дакрануцца да старых муроў, і так патрымаць. Я пытаюся, ці адчуваюць яны, як у іх пераходзіць час і гісторыя. І яны адказваюць, што адчуваюць».

Віншуем вучняў Яўгена Канстанцінавіча з такім настаўнікам!

Цікаўны, дапытлівы характар у Сцяпана Мацюкевіча. Рыхтуючы адказы, ён абышоў далёка не школьны аб'ём інфармацыі, пры гэтым раіўся са старэйшымі, наведваў бібліятэку, Чыжэвіцкую Свята-Пакроўскую царкву. У другім туры Сцяпан прыслаў нам цікавую нататку, якая, прызнаемся, здалася нам спачатку «не для друку» — але чым не падзелішся з сябрамі!

Давайце разам памяркуем. Дык вось, як піша Сцяпан, у час гарачага абмеркавання нашай гістарычнай сімволікі беларускім парламентам хвалі дыскусіі дайшлі і да Салігорска. Неяк Сцяпанава маці, настаўніца, старшыня Салігорскай аб'яднанай рады ТБМ, прынесла дадому ўзрушаная і расказала сыну і дачцы пра сваю размову з адным вучнем. Той усім нечакана выказаўся пра бел-чырвона-белы сцяг:

— Ды чаго тым дэпутаты спрачаюцца? Гэта ж наша беларускае сала з праслойкай, якое ўсім мы любім!

Мы ведаем, ёсць іншыя, больш узнёслыя легенды пра наш сцяг. Але магчыма гонару нацыянальнай святыні не зашкодзіць і такое «прастанароднае» паразуменне. Гэты грубаваты гумар тым не менш нешта сведчыць. Як адмаўляецца асабліва выяўляе любоў да прадмета гаворкі — і то добра, што мы аддаляемся ад злаславія і непрымірысці ранейшых дыскусій, ад пілы і бруду, праз якія прайшло святое палотнішча... Што вы на гэта скажаце?

Заахвочвальныя прызы — гістарычную, краязнаўчую літаратуру, календары «Звязды» журы вырашыла ўручыць аўтарам таксама грунтоўных і дасведчаных адказаў:

Анатолю БАРТНІЦКАМУ з пасёлка Навінкі Мінскага раёна; Іраідзе БУЛАЎКА з Віцебска; Веры ВАБІШЧЭВІЧ з Давыд-Гарадка; Дзям'яну ГАЎРЫЛЕНКУ з вёскі Вішні Касцюковіцкага раёна; Уладзіміру КАСЮДЗЬКУ з Ашмян; Леаніду КРАСОЎСКАМУ з вёскі Мікулічы Брагінскага раёна; Уладзіміру ЛЯХОЎСКАМУ з Мінска; Ганне МІТРАШ з Івянца; Валерыю САЙКО з Ашмян; Віталію СВІСТУНОВІЧУ з вёскі Бажкі Ляхавіцкага раёна; Георгію ЧЭХОЎСКАМУ з Мінска; В. ШЧУРУ з Брэста.

Сярод чытачоў з-за межаў Беларусі мы адзначаем **Е. РАБАВУ**, рускую, студэнтку Бранскага педінстытута, якая цікавіцца беларускай культурай.

Калі названыя спадарыні і спадары маюць магчымасць прыватным парадкам наведаць Мінск, запрашаем іх у рэдакцыю ў наступную пятніцу, а 12 гадзіне. Вас чакаюць прызы, сустрэча з журналістамі і членамі журы. Тым, хто не зможа прыехаць у гэты ці іншы час, прызы будуць высланы па пошце. **Тэлефон для сувязі ранейшы: 32-35-05.**

Ваша Алена ЦІХАНОВІЧ.

1. Першая святая

Прадслава, дзяўчына знатнага княжага роду, унучка славутага Усяслава Чарадзея, у 12 гадоў уразіла і засмуціла бацькоў сваім учынкам. Калі тыя збіраліся выдаваць прыгажуню замуж, яна таемна пастрыглася ў манашкі і была нарачона імем Ефрасінні. У ціхай манастырскай святліцы яна займаецца любімай справай — перакладае, перапісвае кнігі. Верагодна, яе рукой складаліся і першыя летапісы. З руплівасцю і ахвярнасцю Ефрасінні звязана заснаванне бібліятэкі Сафійскага сабора, двух манастыроў і школ пры іх, дзе збіраліся лепшыя вучні. Асветніца спрыяла таму, каб родная Полаччына станавілася адным з цэнтраў еўрапейскай культуры, асяродкам талентаў, адукаваных і духоўна ўзвышаных людзей. На ўласныя сродкі яна пабудавала дзве царквы, адна з якіх — царква Спаса ў Сяльцы была ўпрыгожана цудоўнымі фрэскамі.

На схіле жыцця Ефрасіння вырашае паломнічаць у Іерусалім. Па дарозе яна захварэла і памерла, дасягнуўшы мэты свайго падарожжа. Астанкі Ефрасінні некалькі разоў перазахоўваліся, а ў 20-я гады нават былі «рэквізаваны» і адпраўлены на выстаўку ў Маскву. Цяпер яе астанкі пакояцца ў Спаскай царкве Спаса-Ефрасіньеўскага манастыра ў Полацку. Штогод 5 чэрвеня тут адзначаецца як дзень памяці заснавальніцы.

Ефрасіння Полацкая — першая жанчына старажытнай Русі, якую царква кананізавала ў святыя.

Сяргей ПАНІЗНІК

Дзве спробы песні

Ёсць вершы, якія ўяўляюцца аўтару тэкстам будучай песні. У іх, здаецца, нараджаецца свая мелодыка, рытміка, але ўлавіць і ўвасобіць іх можа толькі кампазітар. Зразумела, калі толькі паэтычны вобраз западзе яму ў душу. Прапаную два тэксты: маўчальнікі-вершы чакаюць увасаблення ў спеве.

Ефрасіння

Мне не суджана на вяку
Два разы ў адну раку
Увайсці.
Мне не суджана, мілы мой,
Для цябе быць другой вясной
У жыцці.

Я — адна
Кветка зорная
З неба сіняга.
Я — вясна
Непаўторная:
Ефрасіння я!

Мне не суджана быць другой,
Бо сама я плыву ракой
Па Русі.
Са святой душой ты прыйдзі,
Ад Радзімы зло адвядзі,
Адпрасі.

Мне не суджана пакахаць.
Буду веру аберагаць
Ад грахоў.
Цераз полымя гарадоў
Прыплыву да сваіх братоў
Па любоў.

Спадарыня Ганна

Гартайце старажытныя пісьмёны.
Чытайце нашы даўнія імёны.
Паўлінка, Каралінка і Параска!
Тут кожнае імя нібыта казка!

Глядзіць з экрана Анна.
А я — сяброўка Ганна.
І як сказаў паэт:
я для яго — Анэт!
А родная матуля
заве мяне — Ганулязаве!

Цалуйце Анжэліку, Віку, Ніку,
любіце Ію, Іну, Вераніку.
Успомнілі Людмілу?—Калі ласка!
Любімае імя нібыта краска.
А хто забудзе родныя імёны —
забудзе і пра векавыя кроны,
і як ляцяць над Беларуссю гусі,
як любяць Зосі, Просі і Ганусі.

Глядзіць з экрана Анна.
А я — сяброўка Ганна.
І як сказаў паэт:
я для яго — Анэт!
А родная матуля
заве мяне — Ганула!

клала яго ў варотах разам з рамянём, працягнутым праз замкнёны замок, выганяла карову з двара, а яйка аддавала пастуху. На святога Юр'я яйка закопвалі на ўскрайку жытнёвай нівы, яго ж клалі ў першую баразну, калі ўзворвалі поле пад яравыя або калі пачыналі садзіць бульбу. На Тройцу дзяўчаты хадзілі ў лес завіваць бярозкі і таксама бралі з мі (выразанымі) прадметамі, захаваўся колер крыві — чырвоны. Гэта традыцыя перайшла і ў хрысціянства. Святая Марыя Магдалена прынесла і ўручыла чырвонае яйка рымскаму імператару Ціберыю, жадаючы тым самым сказаць, што Ісус Хрыстос сваёй крывёю заплаціў за грахі людзей, але дараваў ім жыццё, і трэба спадзявацца, што ён уваскрэсне.

2. Усё пачынаецца з яйка

Адным з найбольш пашыраных атрыбутаў перш за ўсё веснавых свят з'яўляецца яйка, якое сімвалізуе сабой жыццёвы пачатак. Нашых продкаў на працягу многіх стагоддзяў здзіўляў загадкавы феномен яйка захоўваць і працягваць жыццё, таму яно амаль паўсюдна і пастаянна прысутнічае ў абрадах, сэнс якіх — абудзіць прыроду, ажывіць пасля працяглага зімовага сну зямлю, ахаваць свойскую жывёлу і людзей ад дрэннага вока, ад уздзеяння злых сіл. Дзеля таго, каб карова прынесла прыплод, была на працягу года здаровай і ўдойнай, гаспадыня ў дзень першага выгану скаціны ў поле (6 мая, на св. Юр'я) тройчы абходзіла яе з яйкам, потым сабой рытуальную страву — яечню.

Асабліва шырока яйка ўжывалася ў велікоднай абраднасці. Можна смела сказаць, што яно стала сімвалам гэтага найвялікшага хрысціянскага свята, запазычыўшы з традыцый больш даўняга часу той самы сэнс. У шматлікіх народаў свету, асабліва тых, што займаліся жывёлагадоўляй, існаваў звычай веснавога ахвяравання першага ягня ці іншай свойскай жывёлы. А, скажам, старажытныя іўдзеі прыносілі ў ахвяру першага баранчыка з мэтай уміласцівіць бога пустыні Пейсаха (адсюль руская назва Пасха). Крывёю ахвяры апырсквалі куты свайго жытла. Пазней, калі ў ахвяраванні жывыя істоты былі заменены падобны-

Першапачатковай традыцыяй было фарбаваць яйкі ў чырвоны колер, які сімвалізаваў жыццё (а ў тых сем'ях, дзе ў перадвелікодны час нехта паміраў, яйкі не фарбавалі). Пазней у асяроддзі славянскіх народаў побач з фарбаваннямі (аднакаляровымі) сталі ўжывацца пісанкі — яйкі, размаляваныя старажытным геаметрычным або раслінным арнаментам (квадрацікамі, ромбікамі, васьміражковымі зоркамі). Пры дапамозе намаляваных знакаў-сімвалаў людзі імкнуліся схіліць на свой бок таямнічыя сілы прыроды, захаваць сябе і гаспадарку ад розных няшчасцяў і пашкоджанняў.

На здымку: пісанка з матывам птушкі.

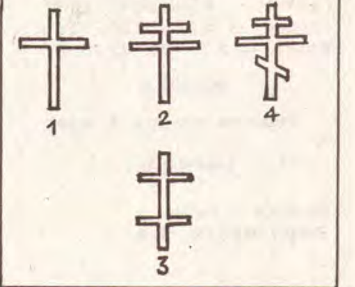
Фота Я. САХУТЫ.

3. Што за бліны былі з мёдам і макам!

Мы прасілі чытачоў прыгадаць, пры якіх занятках выкарыстоўваліся **мажара, рэзгіны, лазьбень, макотра**. Мажара, або драбіны, гэта чатырохколавая павозка. На ёй звычайна перавозілі снапы, сена, часам лес. Калі груз быў сыпкі, замест драбін ставіліся бакавыя драўляныя шчыты. Часам траву, сена, салому выпадала насіць «на сабе» — тады выкарыстоўвалі рэзгіны — прыстасаванне з дзвюх дужак, абцягнутых вяровачнай сеткай. Ношка з паклажай сцягвалася з дапамогай вяроўкі, рэменя ці крука. Бывала, пра чалавека з крывымі нагамі казалі: у яго ногі, як рэзгіны.

Лазьбень — пчалярная прылада. Гэта звычайна лубяны посуд, у які складваліся мядовыя соты. У некаторых мясцовасцях лазьбень быў адзінкай падаткаабкладання (сяляне Слонімскага староства ў XVI—XVII ст. за карыстанне бортнымі дрэвамі ў скарбовым лесе плацілі 25 грошаў з лазьбеня).

Макотра, або макацёр — ганчарны выраб, які мае шмат іншых рэгіянальных назваў — макітра, цёрла, цёрніца, мяліца і інш. Паводле цэхавых статутаў ганчароў XVII ст. (Мінск, Полацк) макотра была адным з прадметаў, які трэба было вырабіць на званне майстра. У макотрах, вядома, не толькі церлі мак, ільняное і канаплянае семя, але і гатавалі ежу, расчынялі цеста на бліны, захоўвалі масла, смятану. А некаторыя з нашых чытачоў прыгадваюць, што іх у дзяцінстве стрыглі «кружком, пад макотру». Вось якія ўніверсальныя рэчы вадзіліся ў нашай хаце!

Крыж — найважнейшы сімвал хрысціянства, які выражае вышэйшыя сакральныя каштоўнасці: узыходжанне духу, імкненне да Бога, да вечнасці; з'яўляецца мадэллю быцця і чалавека ў ім. Хрыстос, які загінуў на крыжы, робіць яго знакам фізічнай смерці і духоўнага ўваскрашэння. З таго часу крыж асвячае ўсё хрысціянскае жыццё. Ім пачынаецца і заканчваецца малітва, ім асвячаюць

5. Крыж—знак смерці і ўваскрашэння

прастору памяшкання, яго ставяць на магілах, ім благаслаўляюць, яго носяць на грудзях.

У Беларусі цяпер распаўсюджаны тры асноўныя формы крыжа (гл. мал. 1, 2, 4).

Крыж, на якім распялі Хрыста, меў простую чатырохканцовую форму. У такім выглядзе яго шанавалі першыя хрысціяне, такім яго прызнаюць усе хрысціянскія цэрквы. Называецца такі крыж лацінскім, або рымскім, бо найбольш пашыраны ў рымска-каталіцкай царкве. Форма яго простая і таму універсальная (гл. мал. 1). Крыж, вертыкальная аснова якога трымала прыбітае цела Хрыста, а перакладзіна — ягоныя раскінутыя рукі, — гэта ў хрысціянскай свядомасці біблейскае Дрэва Жыцця, вертыкаль якога лучыць зямлю з небам, а гарызанталь яўляе чалавецтва.

З пашырэннем хрысціянства кожны народ успрымаў Хрыстовы крыж на глебе сваёй нацыянальнай традыцыі. Так з'явіліся самыя розныя варыянты формы крыжа. Манаскія ордэны, што сцераглі святую зямлю і труну Хрыста ў Іерусаліме, дадавалі да лацінскага крыжа верхнюю перакладзіну з надпісам INRI (што значыць на лаціне Ісус Назарэй Цар Іудзейскі), бо такую дошку прыбілі, здзекваючыся з Ісуса, каты. Так утварыўся шасціканцовы крыж. З Іерусаліма гэта традыцыя перайшла ў Візантыю, дзе стала распаўсюджанай таксама і васьміканцовая форма (яна ўтвараецца, калі дадаць яшчэ ніжнюю маленькую перакладзіну, да якой прыбіваліся ногі распятага.) У кожным варыянце форма крыжа набывала пэўную сімвалічную нагрузку. Так, васьміканцовы крыж са скошанай ніжняй перакладзінай (укосны, гл. мал. 4), тлумачыўся знаходжаннем распятага Хрыста паміж двух разбойнікаў, адзін з якіх (той, што быў праваруч) паверыў у Хрыста як у збавіцеля і быў выратаваны. Другі — не. Такім чынам, нахіленая ніжняя перакладзіна сімвалізуе чалавечы выбар шляху: ці да збавення, угору, ці да граху, долу. Цяпер гэтая форма крыжа найбольш выкарыстоўваецца Рускай Праваслаўнай Царквой. У свеце яго так і завуць: Праваслаўны (Рускі) крыж.

Традыцыйнай для Беларусі з'яўляецца шасціканцовая форма крыжа (гл. мал. 2). Гэта крыж Ефрасінні Полацкай, у свеце вядомы таксама як Архібіскупскі, або Латарынгскі. Трохчасткавая форма яго адлюстроўвае траістасць хрысціянскага светаўспрымання. Змененая форма гэтага крыжа была вядомая ў Беларусі і ў дахрысціянскія часы: гэта крыж Ярылы, які складаецца з сямі роўных частак (гл. мал. 3). Менавіта такі, даўнейшы крыж, а ніяк не Ефрасіньеўскі, знаходзіўся на шчыце ў старажытнай Пагоні. Падвойны хрысціянскі крыж шырока сустракаецца на землях Полацкага княства, пачынаючы з XII стагоддзя на Барысавых каменях, г. зн. адразу з істотным пашырэннем хрысціянства. Сусветна вядомая рэліквія — крыж, зроблены Лазарам Богшам, цуд майстэрства і прыгажосці, які трымала ў руках святая асветніца з Полацка, стаўся знакам Божай апекі над Беларуссю, сімвалам духоўнасці нашай зямлі, найбольшай беларускай святыняй.

На здымку: крыж Ефрасінні Полацкай адлюстраваны на першай паштовай марцы суверэннай Беларусі. Цана на ёй абазначана проста 1.00 — адзін грашовы намінал. Абачліва!

6. Якога гароху певень не склюе

Загадкі нашы былі няпростыя, і правільныя адказы на іх знайшлі пераважна тыя, хто здагадаўся зазірнуць у том «ЗАГАДКІ» з серыі «БЕЛАРУСКАЯ НАРОДНАЯ ТВОРЧАСЦЬ».

Разам з тым мы даём і арыгінальныя варыянты адгадак, знойдзеныя фантазіяй нашых чытачоў.

*** Ішоў генерал, з усіх шапкі паздымаў, а трое не даліся. — МАРОЗ, ЛІСТОВЫЯ ДРЭВЫ І ХВОЯ, ЕЛКА, САСНА.**

(Варыянт В. Дубравіна са Старобіна: у прысутнасці каранаванай асобы шапкі не здымаюць ваенныя, дваранскія і царкоўныя чыны).

*** Выслана дзяружка, пасыплена гарошку, пакладзены хлеба акрайчык. — ЗОРНАЕ НЕБА, ЗОРЫ, МЕСЯЦ.**

*** Ляжыць мост на сем вёрст, на тым масту яблынька, на яблыньцы цвет на ўвесь белы свет. — ВЯЛІКІ ПОСТ І ВЯЛІКДЗЕНЬ.**

(Варыянт адгадкі — «вясёлка» самы трывіяльны).

*** Рыбка бялява хвосцікам віляла, лясы ламала, горы стаўляла. — КАСА.**

(Варыянт: серп, зжатае поле, бабкі).

*** На адной яме сто ям. — НАПАРСТАК.**

(Дапушчальна, што гэта таксама рэшата, друшляк).

*** Певень сядзіць на варотах у жалезных ботах, пусціў косы па зямлі, голас да неба. — ЗВОН НА ЗВАННІЦЫ.**

*** Ішоў, ішоў, дзве дарогі знайшоў і ў абедзве пайшоў. — ШТАНЫ.**

(Цікавыя прапановы: нож, якім рэжуць; электрычны ток).

Адказ на другое пытанне падрыхтаваў фалькларыст Іван КРУК; на пятае — супрацоўнік рэдакцыі часопіса «Унія» Караліна МАЦКЕВІЧ. Матэрыял пра гісторыю грошай на Беларусі (чацвёртае пытанне) атрымаўся даволі аб'ёмным, таму ён будзе змешчаны ў наступным выпуску рубрыкі «БЕЛАРУШЧЫНА».

ВАША ЗДАРОЎЕ

Яблык гоніць урача

З даўніх часоў бытуе ў Англіі прымаўка: «Адзін яблык у дзень гоніць урача з двара». І нездарма: у яблыках утрымліваецца вельмі многа рэчываў, карысных і для здаровага, і для хворага чалавека.

Яблычная, вінная, лімонная кіслоты ў комплексе з пекцінамі і Р-вітамінаактыўнымі рэчывамі процідзейнічаюць гніенню і браджэнню ў кішэчніку, садзейнічаюць яго аздараўленню. Дубільныя рэчывы спелай садавіны ўзмацняюць сасудаўмацавальнае дзеянне вітаміну С. А дабратворнае спалучэнне калію і дубільных рэчываў стрымлівае працэсы, якія выклікаюць развіццё падагры і мочакаменнай хваробы. Яблыкі карысныя пры ацёках, у прафілактыцы і лячэнні малакроўя ў дзяцей і цяжарных жанчын, дапамагаюць арганізму аднавіцца пасля перанесеных траўмаў, апёкаў і інфекцыйных захворванняў. Разгрузачныя яблычныя дні—добры сродак ад атлусцення.

Каб пазбавіцца ад насмарку

Вазьміце галоўку часнаку, дробна пасячыце яго нажом і засыпце ў бутэльку. Пастаўце бутэльку ў невялікую каструлю з халоднай вадой — і на агонь. Калі вада ў каструлі закіпіць, на сценках бутэлькі з'явяцца кроплі вільгаці. Зніміце каструлю з пліты. Асцярожна ўдыхайце часночную пару. Дыхайце марудна і глыбока. Працэдуру паўтарыце 2—3 разы.

Калі баляць суставы

Збярыце кветкі дзьмухаўцоў, патаўчыце іх і заліце гарэлкай (каб былі пакрыты). Сумесь настойвайце 12 дзён у цёмным месцы. Гэтым настоем перад сном змажце суставы і добра разатрыце. Нанач абкруціце суставы льняной тканінай. Да раніцы боль павінен суняцца. Калі не, то паспрабуйце больш моцны сродак: нанач хворыя месцы пабіце крапівою, а раніцай натрыце газай.

Спелыя яблыкі некаторых сартоў утрымліваюць шмат ёду. Гэта дае магчымасць лічыць іх адным са сродкаў папярэджання валляковай хваробы. Валодаюць яны і добрымі жаўцягоннымі ўласцівасцямі.

Кіслыя яблыкі іншы раз могуць абвастрыць запаленчыя працэсы ў падстраўнікавай залозе, ускладніць язвенную хваробу страўніка і дванаццаціперснай кішкі, гастрыт. Але і пры гэтых захворваннях добрым акажацца яблык, запечаны без насеннай каробачкі, ці салодкі, нацёрты без скуркі. Грубая клятчатка ўтрымліваецца галоўным чынам у скуры, а вітаміны, харчовыя валокны, макра- і мікраэлементы—у мякаці. Сушаныя яблыкі, а таксама правільна прыгатаваныя сокі, варэнне захоўваюць многія харчовыя, біялагічныя і дыетычныя вартасці.

«Фунт прафілактыкі даражэй за пуд лячэння»,— сказаў акадэмік Паўлаў. Дык вось, яблыкаў некаторых сартоў можна есці колькі хочаш, папярэджваючы літаральна дзесяткі захворванняў. Хоць, дарэчы, яблык яблыку розніца. Адны—усяго толькі раслінныя «цукеркі»: салодкія, але малакарысныя. Другія—па ўздзеянню на арганізм можна параўнаць з лекамі. Гэта нялішне ведаць садаводам-аматарам, якія вырашылі пасадзіць яблыні на сваім участку. Вітамінам Р багаты сібірскія і ўральскія сарты: «паважаная», «мірончык», «пепінка алтайская». Вітаміну С (аскарбінавай кіслаты) многа ў «антонаўцы звычайнай», «бессямянцы мічурынскай», «папіроўцы», а таксама ў сартах «бабушкіна», «кронсельскае празрыстае», «шчэцінскае белае» і іншых. Пекцінавымі рэчывамі, якія адыгрываюць сур'ёзную ролю ў прафілактыцы атэрасклерозу, багатыя яблыкі сартоў «Багдан Хмяльніцкі», «зялёнка зімовая», «варгуль варонежскі». Разумней ды і прасцей за адзін раз з'есці адно-два «багатыя» яблыкі, чым у пяцьдзесяць разоў больш яблыкаў «бедных» сартоў.

Рукавіцы для садавода

Такія зручныя рукавіцы можна пашыць і самому.

Дэталі спачатку трэба выкраіць з паперы, а потым перанесці іх на тканіну.

На выкрайцы, якую мы даём, палец выкройваецца з дзвюх частак: ніжняя — разам з унутранай часткай рукавіцы (далоні), верхняя падкройваецца дадаткова і прышываецца. З боку далоні рукавіцы можна зрабіць двайнымі або падшыць для трываласці скураны кавалачак.

Ёсць і іншы, больш просты спосаб выкройвання рукавіц: можна проста зняць выкрайку са сваёй рукі. Паклаўшы далонь на паперу і злёгку адставіўшы вялікі палец, абвядзіце руку алоўкам. Потым паралельна атрыманаму контуру правядзіце яшчэ адзін, адступіўшы на 0,5 см ад першага (прыбаўка на шво). Можна прыбавіць і больш, каб рукавіцы атрымаліся больш прасторнымі і зручнымі для работы.

Можна пашыць рукавіцы і з двума пальцамі (вялікім і ўказальным).

Самыя практычныя рукавіцы — з грубых, трывалых тканін: брызенту, мешкавіны. Можна выкарыстаць і старыя рэчы з сукна, фланелі, скуры.

Дзверы гармонікам

Такія дзверы могуць выручыць нават тады, калі, здаецца, і прыдумаць больш нічога нельга, калі звычайныя дзверы на петлях настолькі перакрываюць прастору ў пакоі, што хочацца іх зняць.

А вось складныя дзверы — вельмі кампактныя, займаюць мінімум месца. Ды і выглядаюць арыгінальна, нават упрыгожваюць кватэру.

Іх можна рэкамендаваць для раздзялення жылога пакоя і пярэдняга ў кватэрах з так званай «распашонкай», для адасаблення пакоя ад алькова або ў іншых выпадках, калі патрабуецца закрыць шырокі праём. Напрыклад, у сумна вядомых «хрушчоўках» — маецца на ўвазе «пераход» ад пярэдняга пакоя ў кухню.

Што датычыцца практычнага боку справы, то ён не надта складаны. Многія дэталі для самастойнага вырабу раздзвіжных дзвярэй можна нават цяпер набыць у гаспадарчых або будаўнічых магазінах. Так, механізм перамяшчэння створак (верхняя частка) робіцца з накіравальных ад аконных карнізаў. Ручкі і магнітныя зашчэпкі таксама бываюць у продажы. Самі створкі (іх шырыня 10—15 сантыметраў) можна зрабіць з ліставога пластыку, дрэва або алюмінію. Месцы згібаў праклейваюцца дэкаратыўнай тканінай, пластыкавай плёнкай або скуразаменнікам.

Канешне, нюансы канструкцыі і аддзелкі залежаць ад канкрэтных умоў, ад умення і магчымасцей хатняга майстра. Але ідэя дзвярэй-гармоніка, відаць, усё ж прывабная.

МОВА І ЎЛАДА

Сёння прыхільнікі Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны збяруцца на канферэнцыю «Беларуская мова і нацыянальна-дзяржаўны суверэнітэт Рэспублікі Беларусь». Разам з таварыствам канферэнцыю праводзіць Камісія Вярхоўнага Савета па адукацыі, культуры і захаванню гістарычнай спадчыны.

Прысутнасць у зале прадстаўнікоў Саветаў розных узроўняў, рэспубліканскіх органаў дзяржаўнага кіравання, кіраўнікоў шэрагу міністэрстваў і ведамстваў, мяркуецца, прынясе практычны плён, — чаго так не хапала многім іншым сходам, якія праводзіла таварыства.

Валянцін ЖДАНКО.

● РАДЫЁПЕРАХВАТ

РАДЫЁ «СВАБОДА»

Карані канфлікту ў Таджыкістане глыбока схаваны, невядомы пакуль што асобы, якія дырыжыравалі дэманстрацыямі, акцыямі пратэсту. Падзеі ў Душанбе здзіўляюць сваёй супярэчлівасцю. Бо не дэмакратычная апазіцыя пачала хваляванні на плошчы перад парламентам. Іх актывісты далучыліся праз 3 дні да мітынгуючых памірцаў і кулябцаў. Памірцы, дарэчы, кантралююць увесь гандаль наркотыкамі і кантрабанду ў гарах, падтрымліваюць самыя цесныя сувязі са сваякамі ў Афганістане. У горцаў шмат грошай, зброі. Нехта здолеў хутка арганізаваць паход памірцаў на Душанбе, забяспечыўшы іх машынамі, палаткамі, прадуктамі.

Э. Шэварднадзе вядомы сваімі нетрадыцыйнымі крокамі. Вось і цяпер ён здзівіў усіх раптоўным ад'ездам у Цхінвалі, у цэнтр грузінаасецінскага канфлікту. Бо там не спадае напружанасць, асецінскія баевікі абстрэльваюць грузінскія населеныя пункты. Гэтым крокам Шэварднадзе даў зразумець, што ён хоча выкарыстаць апошні шанц вырашыць праблему мірным шляхам.

Праз граніцу Расіі з балтыйскімі дзяржавамі бяспошлінна сплывае каля 20 працэнтаў выпрацоўваемай у краіне прадукцыі. Многія назіральнікі адзначаюць, што Расія не гатова да ўвядзення былымі савецкімі рэспублікамі нацыянальных валют — эстонскай кроны, іншых грошай. Па ўсім відаць, цывілізаванага выхаду з рублёвай прасторы не будзе.

«НЯМЕЦКАЯ ХВАЛЯ»

Начальнік антыманапольнага ўпраўлення Германіі адзначыў, што ў СНД шалёная падатковая сістэма. У краінах Садружнасці зусім няма сярэдняга прадпрымальніка, а менавіта на яго прыпадае 55 працэнтаў валавога нацыянальнага даходу Германіі. Прыватная ўласнасць патрэбна ў СНД як паветра.

У Афганістане забаронена кампартыя, што не з'явілася нечаканасцю. Многія былыя кіраўнікі краіны збеглі ў сярэднеазіяцкія рэспублікі былога СССР. Шах Масуд заявіў, што дасць камуністам магчымасць пакінуць краіну. Стаўленіку Масквы Наджыбуле не ўдалося збегчы, і ён знаходзіцца ў будынку ААН. Кармалю пашанцавала больш — яму ўдалося выехаць у Туркменістан.

«ГОЛАС АМЕРЫКІ»

Камітэт па замежных справах сената ЗША прагаласаваў за тое, каб не аказваць дапамогу Азербайджану, пакуль яго ўрад не прыме меры па прадухіленню вайны ў Нагорным Карабаху.

● РАДЫЁПЕРАХВАТ ● РАДЫЁПЕРАХВАТ

КУДЫ ВЯДЗЕ МАРШРУТ ТАКСІ?

Учора плошча перад Домам урада нагадвала вялікі таксапарк. Падабенства выклікалі мноства «Волг» з шашачкамі на дзверцах і вымаўляемыя з запалам словы.

— Запчастак нідзе не знойдзеш!

— Паліва ўсё даражэй і даражэй!

— За ўсю змену толькі тры пасажыры!

На плошчу Незалежнасці мінскія таксісты з'ехаліся, каб выказаць незадавальненне ўмовамі сваёй працы. Цяжкая яна ў іх, а заработак амаль не адрозніваецца ад мінімальнага па рэспубліцы. Усё часцей вадзіцелі становяцца ахвярамі рабаўнікоў. Кароткі адпачынак, складанасці з вяртаннем дамоў у начны час, дрэннае тэхабслугоўванне—усё гэта прымусіла вадзіцеляў выйсці на мітынг і патрабаваць ад свайго кіраўніцтва прыняць тэрміновыя меры.

Многія ўдзельнікі мітынгу скардзіліся, што ў аўтапарках ім ўчынялі ўсялякія перашкоды, каб затрымаць, не пусціць на мітынг.

— Звольнім! — пагражаў нейкі каржакаваты мужчына, перабягаючы ад адной машыны да другой, — хутчэй раз'язджайцеся адгэтуль!

Але ж на тое яна і плошча Незалежнасці, каб адкрыта сказаць тут пра ўсё набалелае.

У размове з таксістамі я высветліў, што пры сённяшніх цэнах на паліва праехаць па гэтай плошчы з аднаго канца ў другі абыдзецца амаль у дваццаць рублёў. Гумарыстычны малюнак, які прынёс у рэдакцыю мінчанін Максім Малышаў, яскрава сведчыць, у якую капеечку ўлятае ўсім нам маршрут да нашай агульнай незалежнасці.

Яўген ПЯСЕЦКІ.

СНД: Два таймы ўжо адгулялі. Трэці можа стаць апошнім...

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

вынікаў не тое, што не змяншаецца, а наадварот — становіцца ўсё больш і больш. І падстаў для такога стану больш чым дастаткова.

Адзін з асноўных маіх асабістых матываў — састаў удзельнікаў нарады ў Ташкенце. Як стала вядома — у асноўным дзякуючы замежным радыёстанцыям — катэгарычна адмовіліся ад паездкі ў сталіцу Узбекістана прэзідэнты Украіны і Малдовы Леанід Краўчук і Мірча Снегур. Першы з іх, вярнуўшыся з паездкі ў Злучаныя Штаты, напярэдадні так і заявіў: у нас сваіх праблем больш чым дастаткова... Снегур жа, які «вызначаўся» асаблівай пазіцыяй яшчэ на першай сустрэчы ў Мінску, таксама вырашыў, што спачатку трэба разабрацца з абстаноўкай у сваёй суверэннай дзяржаве — балазе, праблем і вострых супярэчнасцей там вельмі і вельмі багата. Пад пытаннем удзел у ташкенцкай нарадзе прэзідэнта Кыргызстана Аскара Акаева: ён зараз знаходзіцца ў Кітаі, дзе, натуральна, вырашае больш блізкія і канкрэтныя для сваёй рэспублікі задачы. А калі дадаць яшчэ, што не будзе сярод удзельнікаў змешчанага са сваёй пасады прэзідэнта Азербайджана Аяза Муталібава, стане яшчэ больш зразумелым, што рады ініцыятараў стварэння Садружнасці Незалежных Дзяржаў не толькі значна парадзелі, але і пачынаюць спакваля абнаўляцца. Новыя ж лідэры заўсёды прыўносяць у палітыку і новыя, часам рэзка супрацьлеглыя, накірункі, ідэі, прапановы, пажаданні...

Непамерна расце і пашыраецца з кожнай новай сустрэчай кіраўнікоў СНД і парадак дня іхняй работы. Нагадаю: на пасяджэнні ў Мінску разглядалася чатырнаццаць пытанняў, у Кіеве — дваццаць адно, а вось у Ташкенце іх ужо чакаецца каля пяцідзесяці. Так, праблем у жыцці Садружнасці процьма, кожная з іх — надзённая і важная, аднак, лічу, у пагоні за колькасцю больш варта звяртаць увагі на якасць дакументаў, а яшчэ — кантраляваць ход іх выканання.

Зноў, як і на папярэдніх нарадах, у цэнтры ўвагі — пытанні ваенныя. Некалькі дзён у Ташкенце праводзілі свае рабочыя пасяджэнні — натуральна ж, за зачыненымі дзвярамі — кіраўнікі абаронных ведамстваў краін СНД. Імі, як стала ўсё ж вядома, падрыхтаваны праекты дагавора аб калектыўнай бяспецы, пагаднення аб парадку выканання міжнародных абавязацельстваў былога Саюза ССР па скарачэнню стратэгічных, хімічных і звычайных узбраенняў, дакументы па пытаннях сацыяльнай абароны ваеннаслужачых і іх сем'яў і інш. Не застанецца, несумненна, па-за ўвагай лідэраў краін Садружнасці і праблема Чарнаморскага флоту, супярэчнасці вакол якога апошнім часам зноў успыхнулі з новай сілай.

Беларусь, наколькі стала вядома з кампетэнтных інфармаваных крыніц, будзе на сустрэчы ў Ташкенце асабліва актыўнічаць у разглядзе блоку экалагічных праблем. Асноўная з іх для нашай рэспублікі — вядома ж, ліквідацыя вынікаў аварыі на Чарнобыльскай АЭС. Шэсць гадоў мінула пасля нашэсця на Беларусь той чорнай смяротнай хмары, прыняты не адзін дзесятак праграм і пастаноў, рашэнняў і распараджэнняў, аднак нявырашаных пытанняў становіцца не менш, а нават больш. Чарнобыль наступае, па-ранейшаму штодзённа напамінае нам аб сабе... Акрамя, аднак, нас з вамі, чытач, гэта вельмі мала каго хвалюе. Ці атрымае праблема вырашэнне там, у Ташкенце, меркаваць цяжка, а вось спрэчак вакол яе будзе вельмі многа. Больш таго, наколькі мне вядома, сярэднеазіяцкія рэспублікі і Казахстан маюць намер паставіць побач з Чарнобылем праблему Арала, Семіпалацінска — і гэта яшчэ больш напаліць на нарадзе атмасферу, выкліча рознагалоссі, незадавальненні, а, можа, і амбіцыі...

Зноў, як кажуць, ва ўвесь рост паўстануць на нарадзе эканамічныя пытанні. Крах у эканоміцы, якога мы чакалі з такой бояззю і трывогай, наступіў. Міжрэспубліканскія сувязі, калі яшчэ месяц-паўтара назад і існавалі, сёння парваны канчаткова. Пра нейкія планы і заданні зараз гавораць з горкай усмешкай на твары. І гэта пры тым, што і на сустрэчы ў Мінску ў лютым, і на нарадзе ў Кіеве ў сакавіку былі падпісаны эканамічныя пагадненні, накіраваныя на пошук шляхоў і выйсця з сітуацыі, што мела месца тады, тры і два месяцы назад. Знайсці ж тое выйсце зараз, па-мойму, ўжо практычна немагчыма...

А, можа, на тое яны і лідэры краін Садружнасці Незалежных Дзяржаў, каб у любы, нават самы крытычны і — без перабольшання — трагічны момант стану эканомікі прапанаваць тое, што прывядзе, урэшце, калі не да працвітання, дык хоць бы для пачатку да стабілізацыі сітуацыі. Бо далей адступаць ужо проста няма куды!

Сёння і заўтра нашы погляды, надзеі, думкі будуць скіраваны на Ташкент. Цяпер там, кажуць, яркае гарачае сонца. Ці ўдасца яму сагрэць душы і сэрцы кіраўнікоў СНД, ацвярэзіць іх і натхніць (а можа, і прымусіць) прыняць разумныя, дзелавыя і рэальныя дакументы, скіраваныя на неадкладнае паляпшэнне нашага жыцця?! Толькі б не ўздумалі карміць нас абяцаннямі на светлую будучыню, верай у заўтрашні дзень... Народ не верыць ужо ні Богу, ні чорту. У яго душы толькі цяпліцца яшчэ маленькая надзея. Яна ж, як вядома, памірае апошняй...

Анатоль МЯСНІКОЎ.

Пагадненне

ПАМІЖ САВЕТАМ МІНІСТРАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ, АБ'ЯДНАННЯМІ РАБОТАДАЎЦАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ І САВЕТАМ ФЕДЭРАЦЫІ ПРАФСАЮЗАЎ БЕЛАРУСІ НА 1992 ГОД

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

нормы гранічна дапушчальных нагрузак для жанчын пры падыманні і перамяшчэнні цяжараў уручную, а таксама рэспубліканскую праграму забеспячэння працоўных спецадзеннем і сродкамі індывідуальнай аховы.

4. Арганізаваць выраб перасовачных вагончыкаў з поўным наборам санітарна-бытавых памяшканняў і мэблі, а таксама выраб гардэробных шафак і інвентару для санітарна-бытавых памяшканняў прадпрыемстваў і арганізацый рэспублікі.

5. Забяспечыць распрацоўку тэрытарыяльных комплексных схем аховы навакольнага асяроддзя гг. Мінска, Гомеля, Магілёва, Гродна, Віцебска, Наваполацка, Бабруйска, Крычава, Салігорска, Мазыра, Светлагорска, вынесці іх на абмеркаванне грамадскасці.

6. Распрацаваць праграму па ўтылізацыі непрыгодных для далейшага выкарыстання ядахімікатаў, сродкаў хімізацыі, а таксама ваенна-тэхнічных сродкаў, што знімаюцца з узбраення.

Ажыццявіць у 1992 годзе будаўніцтва міжрэгіянальных комплексаў (палігонаў) па ўтылізацыі і пахаванню таксічных прамысловых адходаў, забароненых і непрыгодных для выкарыстання пестыцыдаў і тары з-пад іх.

IV. Ахова здароўя насельніцтва і развіццё аховы здароўя. Пытанні ліквідацыі вынікаў чарнобыльскай катастрофы

1. Арганізаваць вытворчасць на прадпрыемствах рэспублікі або закупку за мяжой неабходнага абсталявання, інструментарыю і медыкаментаў для больш поўнага задавальнення імі патрэбнасцей медыцынскіх устаноў і насельніцтва.

Накіроўваць не менш 10 працэнтаў валютных сродкаў Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь на набыццё лякарстваў, медыцынскага інструментарыю, медыцынскай тэхнікі і запасных частак да яе.

2. Арганізаваць на прадпрыемствах рэспублікі мадэрнізацыю машын і механізмаў для работы ў зонах радыеактыўнага забруджвання з мэтай аховы абслуговага персаналу.

3. Прадоўжыць фінансаванне мерапрыемстваў, вызначаных Дзяржаўнай праграмай па пераадоленню вынікаў у Беларускай ССР катастрофы на Чарнобыльскай АЭС на 1990—1995 гады, а таксама Законам Рэспублікі Беларусь «Аб сацыяльнай абароне грамадзян, якія пацярпелі ад катастрофы на Чарнобыльскай АЭС».

Забяспечыць завяршэнне будаўніцтва першай чаргі санаторыя «Прыдняпроўскі», прадаўжэнне будаўніцтва дзіцячага санаторыя ў пас. Радашковічы, завяршэнне рэканструкцыі санаторыя «Крыніца», пансіяната «Зэльвянка», прадаўжэнне рэканструкцыі санаторыяў «Лётцы» і «Беларусь».

У адпаведнасці з Дзяржаўнай праграмай па пераадоленню вынікаў у Беларускай ССР катастрофы на Чарнобыльскай АЭС на 1990—1995 гады закончыць праектаванне і пачаць будаўніцтва ў рэспубліцы двух санаторных лагераў круглагадовага функцыяніравання на 500 месц кожны і здраўніц для бацькоў з дзецьмі на 1.500 месц.

4. Забяспечыць выкананне комплекснай мэтавай праграмы Беларускай ССР «Ахова мацярынства і дзяцінства ва ўмовах уздзеяння вынікаў катастрофы на Чарнобыльскай АЭС» на 1991—1995 гады і перш за ўсё ў частцы праектавання і будаўніцтва ў чыстых зонах аздараўленчых лагераў на 60 тыс. месц, лагераў працы і адпачынку на 31 тыс. месц, загарадных дач для дзяцей дашкольнага ўзросту на 22 тыс. месц.

V. Развіццё народнай адукацыі, культуры і спорту

1. Прапрацаваць пытанне аб дадатковым уключэнні ў дзяржаўны заказ на 1992 год аб'ектаў народнай адукацыі (вучэбных карпусоў, студэнцкіх інтэрнатаў), прадпрыемстваў грамадскага харчавання, лячэбна-прафілактычных, фізкультурна-аздараўленчых і культурна-асветных устаноў з гарантаваным выдзяленнем матэрыяльных рэсурсаў на іх будаўніцтва з улікам прапаноў міністэрстваў, ведамстваў і галіновых прафсаюзаў.

2. Прааналізаваць дзеючую сістэму і выпрацаваць прынцыпы фінансавання ўстаноў народнай адукацыі, культуры, спорту і аховы здароўя, якія знаходзяцца ў ведамаснай прыналежнасці.

3. Прадоўжыць перадачу ў сістэму Міністэрства культуры прафсаюзных клубных устаноў, бібліятэк і кінаўстановак, размешчаных у сельскай мясцовасці.

4. Да прыняцця Закона Рэспублікі Беларусь «Аб раздзяржаўленні і прыватызацыі дзяржаўнай уласнасці ў Рэспубліцы Беларусь» не дапускаць прыватызацыі і перадачы ў арэнду ўстаноў культуры.

5. Перагледзець тэрміны дзеяння льготнага тарыфу на праезд аўтамабільным транспартам агульнага карыстання для студэнтаў і навучэнскай моладзі.

VI. Пытанні развіцця вёскі

1. Стварыць фонды фінансавай дапамогі фермерскім і сялянскім гаспадаркам, прыняць меры па забеспячэнню іх сродкамі малой механізацыі.

2. У поўным аб'ёме фінансаваць мерапрыемствы, прадугледжаныя Законам Рэспублікі Беларусь «Аб прыярытэтным сацыяльна-культурным і эканамічным развіцці вёскі і аграпрамысловага комплексу».

3. Пры ўстанаўленні дзяржаўнага заказу на сельскагаспадарчую прадукцыю і харчовыя тавары прадугледжваць стварэнне ўмоў працоўным калектывам для вядзення абменных аперацый па адшуканню рэсурсаў і тавараў, якіх не хапае.

4. Забяспечыць будаўніцтва і ўвод у эксплуатацыю ў сельскай мясцовасці жылля, дзіцячых дашкольных устаноў, школ, прафесіянальна-тэхнічных вучылішчаў, клубаў, аб'ектаў гандлю, грамадскага харчавання, бытавога абслугоўвання, устаноў аховы здароўя ў аб'ёмах, прадугледжаных на 1992 год.

5. Арганізаваць тэрытарыяльныя цэнтры сацыяльнага абслугоўвання пенсіянераў, расшырыць аказанне сацыяльнай дапамогі на даму адзінокім непрацаздольным сельскім жыхарам.

VII. Жыллёвае будаўніцтва

1. Прыняць меры па выкананню заданняў на 1992 год, прадугледжаных праграмай жыллёвага будаўніцтва.

2. Захаваць права грамадзян-чаргавікоў на бясплатнае забеспячэнне жыллём у межах сацыяльна-гарантаванага мінімуму.

3. Распрацаваць эканамічныя нарматывы крэдытавання індывідуальнага і кааператыўнага жыллёвага будаўніцтва, якія расшыралі б магчымасці забудоўшчыкаў.

4. Перагледзець Жыллёвы кодэкс Рэспублікі Беларусь, а таксама правілы ўліку грамадзян, якія маюць патрэбу ў паляпшэнні жыллёвых умоў, і прадастаўлення жылых памяшканняў у Рэспубліцы Беларусь з улікам змяненняў у перыяд пераходу да рынкавых адносін у жыллёвай сферы.

VIII. Прававое забеспячэнне працоўных адносін і развіццё сацыяльнага партнёрства

1. Унесці ў Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь прапановы аб ратыфікацыі канвенцый Міжнароднай арганізацыі працы: аб дапамогах асобам, якія з'яўляюцца беспрацоўнымі па незалежачых ад іх прычынах, аб арганізацыі службы занятасці; аб працоўных-мігрантах, аб абароне правоў прадстаўнікоў працоўных на прадпрыемстве і прадастаўляемых ім магчымасцях; аб трохбаковых кансультацыях для садзейнічання прымяненню міжнародных працоўных норм; аб садзейнічанні калектыўным перагаворам; аб бяспецы і гігіене працы і вытворчым асяроддзі; аб садзейнічанні занятасці і абароне ад беспрацоўя.

Унесці прапановы па праектах законаў Рэспублікі Беларусь «Аб пагадненнях і калектыўных дагаворах», «Аб ахове працы», «Аб ахове здароўя насельніцтва», «Аб фінансаванні аховы здароўя і медыцынскім страхаванні», «Аб санітарна-эпідэмічным стане насельніцтва», «Аб бібліятэчнай справе», «Аб фізічнай культуры і спорце», аб змяненнях і дапаўненнях Кодэкса законаў аб працы.

2. Распрацаваць сістэму партнёрства ў сферы сацыяльна-працоўных адносін на ўзроўні рэспублікі, галін, рэгіёнаў.

3. Арганізаваць эканамічнае і прававое навучанне працоўных. Рэкамендаваць уключаць у тарыфныя пагадненні і калектыўныя дагаворы наступныя мерапрыемствы:

аб захаванні рабочых месц і гарантыях грамадзян;

аб перападрыхтоўцы выслабаняемых работнікаў;

аб устанаўленні надбавак да дзяржаўных пенсій і дапамог па беспрацоўю за кошт сродкаў працоўных калектываў;

аб выхадзе на датэрміновую пенсію за кошт сродкаў працоўных калектываў;

аб сістэме мер па матэрыяльнай падтрымцы работнікаў, выслабаняемых з прадпрыемстваў і з арганізацый у выніку канверсіі;

аб стварэнні страхавых фондаў абароны ад беспрацоўя і выплаце ў сувязі з ёю дадатковых дапамог.

***

Бакі, якія падпісалі гэта пагадненне, абавязваюцца будаваць свае адносіны на прынцыпах канструктыўнага супрацоўніцтва і партнёрства, узаемнай павагі правоў і інтарэсаў кожнага боку, не дапускаючы дзеянняў, якія наносяць урон аўтарытэту якога-небудзь з бакоў. З мэтай выпрацоўкі ўзгодненых рашэнняў будуць праводзіцца рэгулярныя ўзаемныя кансультацыі.

У адпаведнасці з гэтым кожны з бакоў бярэ на сябе пэўныя абавязацельствы.

Урад Рэспублікі Беларусь абавязваецца ажыццяўляць меры, накіраваныя на стабілізацыю эканомікі, наладжванне гаспадарчых сувязей, фарміраванне рынкавых адносін, дабівацца вырашэння жыццёва важных сацыяльных пытанняў для ўсяго насельніцтва, забяспечваць выкананне ўстаноўленых пагадненнем мінімальна дапушчальных сацыяльных гарантый. Пры гэтым ён не абмяжоўвае правы працоўных калектываў у расшырэнні гэтых гарантый пры наяўнасці магчымасці іх забеспячэння з уласных крыніц. Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь бярэ на сябе абавязацельства інфармаваць бакі аб змяненнях у сацыяльна-эканамічнай сітуацыі ў рэспубліцы і іх уплыве на выкананне гэтага пагаднення.

Аб'яднанні работадаўцаў са свайго боку абавязваюцца ствараць умовы для забеспячэння нармальнай работы прадпрыемстваў, нарошчвання аб'ёмаў выпуску прадукцыі, павышаць эфектыўнасць вытворчасці на аснове яе рацыянальнай арганізацыі, укаранення новай тэхнікі і тэхналогіі, забяспечваць захаванне належных умоў працы і сацыяльную абарону работнікаў прадпрыемстваў, садзейнічаць скарачэнню прымянення ручной працы, працы жанчын у начны час, выводу работнікаў з неспрыяльных і шкодных умоў працы, прымаць меры па вырашэнню пытанняў сацыяльнага развіцця працоўных калектываў, забяспечваць павышэнне кваліфікацыі работнікаў.

Федэрацыя прафсаюзаў Беларусі абавязваецца адстойваць і абараняць эканамічныя, сацыяльныя і прафесіянальныя правы працоўных, садзейнічаць захаванню працоўнай і вытворчай дысцыпліны, паспяховай рабоце прадпрыемстваў, прымаць пры выкананні гэтага пагаднення неабходныя меры па недапушчэнню ўзнікнення забастовак, дабівацца вырашэння канфліктаў на аснове дзеючага заканадаўства.

Пры неабходнасці ў пагадненне могуць уносіцца змяненні і дапаўненні.

Для кантролю за выкананнем гэтага пагаднення і вырашэння ўсіх узнікаючых у ходзе яго рэалізацыі пытанняў Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь, аб'яднанні работадаўцаў і савет Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі ствараюць камісію і зацвярджаюць рабочы план. Бакі дагаварыліся, што камісію ўзначальваюць: намеснік Старшыні Савета Міністраў, прадстаўнікі аб'яднанняў работадаўцаў, намеснік старшыні Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі. Ход выканання пагаднення будзе рэгулярна асвятляцца ў рэспубліканскім друку, па тэлебачанню, радыё і ў іншых сродках масавай інфармацыі.

Гэта пагадненне ўступае ў сілу з моманту яго падпісання бакамі і адкрытае для далучэння (з пацвярджэннем у пісьмовым выглядзе) іншых аб'яднанняў работадаўцаў і прафесіянальных саюзаў.

По даручэнню Прэзідыума Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь — Старшыня Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь В. Ф. КЕБІЧ.

По даручэнню аб'яднанняў работадаўцаў Рэспублікі Беларусь — Беларускай навукова-прамысловай асацыяцыі А. А. САНЧУКОЎСКІ, Саюза прадпрымальнікаў Рэспублікі Беларусь М. І. ШАВЕЛЬЗОН, Саюза прадпрымальнікаў і арандатараў Беларусі М. С. КУНЯЎСКІ, Беларускага саюза кааператараў М. В. СУША, Саюза малых прадпрыемстваў Рэспублікі Беларусь Л. М. ГРУЗДЗІЛОВІЧ.

По даручэнню прэзідыума Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі — старшыня Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі У. І. ГАНЧАРЫК.

8 мая 1992 г.

Банты з шаўковых хустак

Прыгожа задрапіраваная хустка — гэта ўжо ваша вялікая ўдача, бо яна можа стаць сапраўдным упрыгажэннем.

БАНТ «РАЗЕТКА»

Хустку трэба скласці, каб атрымаўся вузкі гальштук. Потым два процілеглыя вуглы заварочваюць па дыяганалі ўнутр, завязваюць адзінарны бант і распраўляюць (мал. 1—7).

297

БАНТ «БАБАЧКА»

Каб зрабіць такое ўпрыгажэнне, хустку спачатку трэба скласці «гармонікам» (мал. 1), а потым завязаць, як паказана на мал. 1—6. Не забывайце расправіць канцы.

298

Гімнастыка для рук

УДЗЯЛІЦЕ ГЭТАЙ НЕСКЛАДАНАЙ СПРАВЕ НЕКАЛЬКІ ХВІЛІН У ДЗЕНЬ, І ВЫ ВЫРАТУЕЦЕ СВАЕ РУКІ АД ЗАЎЧАСНАГА СТАРЭННЯ.

- **Сядзьце, локці трымайце на стале. Моцна напружваючы пальцы, сціскайце і расціскайце іх.**
- **Пакладзіце кісці рук на стол і энергічна стукайце пальцамі, быццам пры ігры на фартэпіяна. Падымайце пальцы як мага вышэй, пачаргова з сілай апускаючы іх уніз.**
- **Рабіце кругавыя рухі далонямі вакол падбародка — спачатку ў адзін бок, затым у другі.**
- **Складзіце далоні, пальцы самкніце ўшчыльную, затым далоні разніміце. Пальцамі адной рукі націскайце на пальцы другой.**
- **Падыміце рукі ўверх і зрабіце кругавыя рухі кісцямі.**

299

Пафарбаваць дапаможа лес

Вы вырашылі пафарбаваць кашулю ці спадніцу, іншую рэч, а фарбу дастаць цяжка—не бяда. Адпраўляйцеся ў бліжэйшы выхадны ў лес—сёе-тое знойдзеце сабе ў дапамогу.

Прыродныя фарбавальнікі маюць шмат адценняў, даюць глыбокія і мяккія таны, якія і пры вялікай каларыйнасці не выглядаюць крыкліва.

Атрымліваюць фарбавальны раствор, вываpваючы карані, кару, лісце і кветкі. Свежыя, не засушаныя, даюць колер найбольш яркі, хоць і менш стойкі. Адценні залежаць ад узросту расліны, саставу глебы, на якой яна расла, а таксама часу збору. Лісце і кветкі лепш збіраць, калі яны толькі-толькі распусціліся, кару — вясной, а карані і караняплоды — восенню.

Вываранае **шалупінне цыбулі** дае гаму колераў ад залаціста-жоўтага да чырвона-карычневага. **Шкарлупіна грэцкага арэха** — карычневыя таны. **Трава святаяннінка** — шэры і шэра-фіялетавы. **Кара дуба** — ад шэра-зялёнага да цёмна-карычневага. **Кветкі дзьмухаўца** (у першай стадыі цвіцення) — светла-жоўтыя таны.

Глыбокі колер з адценнямі ад шэра-блакітнага да фіялетавага надаюць тканіне **ягады рабіны чарнаплоднай,** чырвоны дораць **журавіны.**

Калі пара года не дазваляе выкарыстаць ягадныя сокі, можна скарыстаць **сок морквы, сок ці адвар бурака.** Яны даюць адпаведна аранжавы і вішнёвы колеры.

Для інтэнсіўнасці колеру перад афарбоўкай дабаўляюць крыху крухмалу ці сталовую лыжку клею ПВА на паўлітра соку.

Звычайны чай дае чырвона-карычневыя таны, **зялёны** — халодныя шэра-зялёныя, **кава** — карычневыя, амаль чорныя, але цёплыя, **рамонак** — светла-шэра-зялёныя...

Ну і, канешне, можна атрымоўваць самыя розныя адценні колераў, змешваючы фарбавальнікі.

Растворы лепш гатаваць насычанымі. Разбавіць заўжды можна. Канцэнтрат даволі доўга вываpваецца ў посудзе без накрыўкі. Для павелічэння светластойкасці ў гатовы раствор дадаюць сталовы воцат (чайная лыжка на 0,5 літра). А для трываласці афарбоўкі тканіну лепш апрацаваць салямі металаў. Калі такіх няма, можна абысціся звычайнай сталовай соллю.

Спосабаў афарбоўкі некалькі. Але пра гэта — у наступных выпусках «ХЭ».

300

З ФУТБОЛЬНАГА ДАСЬЕ «ЗВЯЗДЫ»

Яшчэ дзесяцігоддзе назад Сяргей Бароўскі быў адным з лепшых ігракоў абароны зборнай СССР і, вядома ж, мінскага «Дынама». Сёння яму ўжо 36, і ён стаў такім жа узорным трэнерам. Але крыху гісторыі. У 1982 годзе ў першы і апошні раз мінскае «Дынама» — а ў яго саставе і абаронца Сяргей Бароўскі — атрымала залатыя медалі чэмпіяната СССР. У тым жа далёкім 82-м абаронца мінчан у саставе зборнай Саюза ўдзельнічаў у чэмпіянаце свету ў Іспаніі. Развітаўшыся з вялікім футболам, ён узначаліў малады клуб з Маладзечна — «Металург». Гэты дэбют хутка даў плён: па выніках мінулагодняга чэмпіяната Беларусі «Металург» упэўнена заваяваў першае месца, стаў двухразовым уладальнікам кубка Беларусі. Але цікава, што ж скажа і пакажа каманда Бароўскага ў сёлетнім, рэарганізаваным нацыянальным чэмпіянаце ў акружэнні больш сталых сапернікаў. Прынамсі, першыя туры ўсяляюць надзеі на нядрэнныя паказчыкі, ды і сам Бароўскі зазірае ў будучыню з зайздроснай доляй аптымізму. А пакуль што — напружаны штодзённы рытм і нястомная работа.

Сяргей БАРОЎСКІ:

«...НІ АБ ЯКОЙ ЗБОРНАЙ СНД НЕ МОЖА БЫЦЬ І ГАВОРКІ»

— Сяргей Уладзіміравіч, вы ўжо даўно развіталіся з амплуа актыўнага ігрока. У сувязі з гэтым вам ніколі не здавалася, што развітанне было паспешлівым?

— Я з задавальненнем гуляў бы да глыбокай старасці, але ж ёсць прычыны, з якімі ты не ў сілах саўладаць. Мяне, напрыклад, замучылі траўмы, і гуляць так, як хацелася б мне і іншым, я ўжо не мог. А выходзіць на дзве-тры гульні з месячнымі перапынкамі на лячэнне — сама меней несур'ёзна. І наўрад ці гэта быў бы сапраўдны футбол.

— Гэта значыць, ваш «выхад з гульні» ад нейкіх канкрэтных асоб не залежаў?

— Хутчэй наадварот. Трэнеры якраз і хацелі, каб я яшчэ гуляў. Але, паўтараю, гуляць, як раней, я ўжо не змог бы.

— І менавіта тады нарадзілася думка пра трэнерства?

— Недзе да 30 гадоў я нават не задумваўся пра гэту няўдзячную справу. Але калі канвеерам пайшлі траўмы і доўгі час прыходзілася сядзець на лаўцы запасных, міжволі даводзілася назіраць за дзеяннямі трэнераў каманды. Вось тады і здалося, што змагу цягнуць гэту лямку і я. Машына закруцілася, і хутка мне прапанавалі месца галоўнага трэнера ў толькі што створаным маладзечанскім «Металургу». Я даў згоду, хоць не ўпэўнены, што рашыўся б на такі крок у цяперашняй сітуацыі. Чаму? Ды элементарна. Кожны пачынаючы трэнер павінен рабіць першыя крокі там, дзе ёсць умовы для работы з вялікім калектывам. А прыходзіць і дарэмна спрабаваць укараніць на голым месцы нейкія задумкі без усялякай матэрыяльнай базы — утопія. Адзін, максімум два гады — і ілюзія лопаецца, як мыльная бурбалка. Як паветра неабходна падтрымка з боку мясцовых улад або спонсараў, каб усе планы падмацоўваліся рэальнай дапамогай. Сёння на голым энтузіязме доўга не пацягнеш. Вядома, не трэба скідваць з рахунку і чалавечае сумленне, але і за тое, што ўрэшце твае лепшыя гады апынуліся на «звалцы гісторыі», ты павінен атрымаць спаўна. Бо адкрываецца даволі непрывабная карціна: многія славутыя ў мінулым спартсмены сёння — жабракі. І гэта не пустыя словы.

— Скажыце, а як былы ігрок высокага рангу адчувае сябе не ў самым моцным па класу калектыве?

— Любую прафесію трэба асвойваць знізу, з азоў. Толькі салдат, які спазнаў усе цяжкасці воінскай службы, можа стаць добрым генералам. Тое ж і адносна трэнераў і ігракоў. Толькі праз прызму «нізоў» можна прыйсці да вялікага футбола.

— Як вы расцэньваеце шанцы «Металурга» ў першым афіцыяльным чэмпіянаце Беларусі?

— Шанцы нядрэнныя. Папершае, нейкае імя сабе хлопцы ўжо зарабілі летась, і з намі ўжо лічацца. Засталося толькі павысіць клас гульні ў спарынгу з такімі клубамі, як мінскае і брэсцкае «Дынама», «Днепр», «КІМ». А потым ужо можна будзе пазмагацца і за выхад на еўрапейскую арэну.

— У выпадку выхаду каманды на еўрапейскую арэну не баіцёся аказацца проста «хлопчыкамі для біцця»?

— Менавіта таму нам і хочацца паспець максімальна выкарыстаць час, які яшчэ ёсць, каб не быць гэтымі самымі «хлопчыкамі». Бо калі з'явіцца магчымасць паказаць сябе на еўрапейскай сцэне, то рыхтавацца да такіх матчаў трэба не за тыдзень, неабходна быць да такіх сустрэч ужо гатовымі. А цяперашні чэмпіянат пакажа, хто на што здатны. Таму мы пастараемся выкарыстаць гэты шанц і выглядаць у Еўропе дастойна.

— Не выключана, што ў хуткім часе сярод кандыдатаў на пасаду трэнера зборнай Беларусі будзе прадстаўлена і ваша кандыдатура...

—Ведаеце, пакуль што мяне вельмі многае звязвае з «Металургам», і я ў сваю чаргу ўпэўнены, што трэнер зборнай павінен быць вызвалены ад клубнай работы. А таму, напэўна, мой выбар будзе не на карысць галоўнага трэнера каманды Беларусі, хоць, калі шчыра, так «высока» я і не зазіраў. Наогул жа вельмі цяжка прадугледзець, якім можа быць спалучэнне трэнерскага калектыву. Магчымы два процілеглыя варыянты: альбо адзін трэнер падбірае сабе каманду, альбо назначаецца нейкая каманда трэнераў, якая працуе разам. Я усё-такі думаю, што «галоўным» павінен быць адзін, які падбірае сам сабе памочнікаў, а не намеснікаў. Між іншым, на Захадзе практыкуецца, што першы трэнер падбірае сабе другога, а ў выпадку яго выхаду ў адстаўку другі аўтаматычна становіцца першым. Але ніхто не застрахаваны ад промахаў, і нават у стане былых аднадумцаў нярэдкія канфлікты. Прыклад — «іспанскі варыянт» 1982 года, калі з-за разладу паміж трэнерамі бясслаўна правалілася зборная СССР, хоць састаў каманды быў вельмі моцны.

— А наколькі патрэбна, на ваш погляд, сёння аб'яднаная каманда СНД?

— У сённяшняй сітуацыі ні аб якой зборнай СНД не можа быць і гаворкі. Менавіта таму, што ўсе ўжо маральна настроены на ўласныя праекты, каманда Садружнасці не мае будучага. Любая зборная павінна жыць адзінай мэтай, адзіным духам. Ва ўмовах павальнай суверэнізацыі афера з «СНД» — гэта нерэальна. Але акрамя «пешак», якімі з'яўляюцца футбалісты і трэнеры, ёсць яшчэ «каралі», што жадаюць па-ранейшаму дзяліць славу і прадстаўляць неіснуючую структуру ў сусветным спартыўным супольніцтве. Іх вельмі цяжка сагнаць з цёплых месц, і яны па-ранейшаму не грэбуюць дацягнуцца да агульнага пірага, хоць іх уласнай заслугі ў яго прыгатаванні мізэрна мала. Інакш пачынаецца сапраўдны вэрхал — тая ж бойка ў Расійскай Федэрацыі паміж Каласковым і Кавазашвілі, калі кожны хоча быць на чале чаго б там ні было. А ў выніку церпіць агульная справа.

— Дарэчы, аб ігроках. Як у «Металургу» апынуліся такія знакамітыя майстры, як Кандрацьеў, Кісцень, Гоманаў? У прыватнасці, хто каго прасіў: вы іх альбо яны вас?

— Я не сказаў бы, што яны слёзна прасіліся ці я вельмі настайваў. Такая сітуацыя ўзнікла неяк сама па сабе. Напэўна, з'явіліся кропкі судакранання. Я сам прайшоў праз такую сітуацыю, калі ты ўжо не патрэбен камандзе майстроў, а разам з тым не ведаеш, куды яшчэ можна падацца. Сутыкнуліся з падобнай бядой і многія іншыя футбалісты. А ў некаторых ужо і ўзрост не той, каб бясконца ездзіць за няблізкі свет. Таму я заўсёды буду за падобныя запрашэнні, тым больш у адносінах да ігракоў, якіх я даўно і добра ведаю. І хоць з-за гэтага ў каляфутбольных колах нямала крыватолкаў, я павінен сказаць, што хлопцы, нягледзячы на ўзрост, — несумненныя лідэры каманды. А таму я лішні раз пераконваюся ў правільнасці свайго выбару.

— А хто з каманды мог бы стаць кандыдатам у нацыянальную зборную?

— Ды тыя ж Кандрацьеў, Кучук, Гоманаў. Узровень іх майстэрства, тая школа, якую яны прайшлі раней, — гэта сапраўдны скарб, і для зборнай рэспублікі іх удзел будзе вельмі карысным. Ну і моладзь ёсць — Вяжэвіч, Бараноўскі. Канешне, ніхто не забараняе адкінуць усіх «дзядоў» і цягнуць на перспектыву моладзь, але без вопыту адна моладзь наўрад ці многага дасягне.

— Сяргей Уладзіміравіч, з часу вашага развітання з вялікім футболам шмат вады сплыло. І ўсё-такі настальгія па камандзе вашай маладосці захавалася?

— Я наогул не магу пазбавіцца ад настальгіі па адышоўшых гадах. Цяпер застаецца толькі са смуткам назіраць за сваімі падапечнымі, і недзе ў думках я заўсёды на зялёным газоне. І радасць перамогі хочацца перажыць менавіта там, на полі, а не на трэнерскай лаўцы, бо як бы там ні было, а гэта дзве розныя рэчы, і гульня ёсць гульня. А з «камандай маёй маладосці», з яе ігракамі я падтрымліваю цесныя сувязі. І самае прыемнае, што тут не дзяжурная фармальнасць, а чыста чалавечыя, сяброўскія адносіны.

— Вы ад некага залежыце?

— Мы ўсе нейкім чынам адзін ад аднаго залежым. Ад грошай, якіх няма, ад тых людзей, якія павінны даваць гэтыя грошы на аплату працы футбалістаў, залежым ад арганізацый, якія могуць даць або не даць спартыўны інвентар, мячы, форму. Залежнасць страшная, і яна ў сваю чаргу адцягвае ад асноўнай работы адміністрацыйнай загружанасцю. Прыходзіцца шмат хадзіць па інстанцыях, усё прабіваць. А ў дадатак да ўсяго нам у спадчыну ад старой сістэмы застаўся комплекс «вялікага чалавека», якому нешта даць можна, і адпаведна — бяспраўнага «маленькага чалавека», якому даваць зусім неабавязкова. Таму прыходзіцца спекуляваць сваім імем. Бо пойдзе нехта іншы, напрыклад, адміністратар каманды, якога ніхто не ведае, не чуе і не бачыць, і вернецца з пустымі рукамі. Вось і атрымліваецца, што са 100 працэнтаў энергіі, якую трэба аддаваць камандзе, я працэнтаў 60 вымушаны траціць на прабіванні. Усё гэта страшэнна перашкаджае рабочаму працэсу. Бо, каб апрабаваць, увасобіць у жыццё масу магчымых варыянтаў, трэба шмат працаваць, павышаць свой уласны трэнерскі ўзровень — і ўсім гэтым прыходзіцца ахвяраваць у імя нейкіх сумніцельных захадаў. Многія трэнеры, якія апынуліся ў падобнай сітуацыі, проста не вытрымліваюць і шукаюць сабе іншую работу. Але гэта не толькі футбольныя цяжкасці. Гэта бяда ўсяго нашага грамадства. Сёння трэба або звыкнуцца з тым, што так яно і будзе далей, або шукаць людзей, якія не пабаяліся б узваліць на сябе далёка не лёгкі груз адказнасці. А нешта зрабіць на развалінах былой імперыі сёння вельмі і вельмі цяжка.

— А спонсар у каманды ёсць?

— Ёсць, але ж і спонсару трэба на нешта жыць. Таму эканамічны развал надзвычай балюча ўдарыў па структуры прадпрыемстваў і арганізацый усіх рангаў. І таму дзякуй Богу, што ў дадзенай сітуацыі яшчэ знаходзяцца людзі, якія сапраўды перажываюць за футбол і гатовы дапамагчы спорту. Без іх наогул было б глуха, бо сёння ўжо і сляпому відаць, што дзяржбюджэт — гэта велізарнае рэшата.

—І ўсё-такі недзе ў душы пакінем месца для светлага будучага.

— Я не супраць...

Гутарыў Ігар КАРНЕЙ.

ТЭЛЕБАЧАННЕ

15 мая

Беларускае тэлебачанне

16.35. Экран дзіцячага фільма. «Магія чорная і белая».
17.50. «Ліса». Мультфільм.
18.00. «Дзівосныя азёры». Кінанарыс.
18.15. Вёска: клопат пра будучыню. Валожынскі раён.
19.00. Абласныя навіны (Магілёў).
19.10. Наш каментарый. «Прывіднае багацце».
19.15. Прафсаюзы: праблемы, каментарыі.
19.35. Закрыццё фестывалю мастацтваў «Мінская вясна».
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.25. Тэлебіржа.
21.40. Закрыццё фестывалю мастацтваў «Мінская вясна».
22.40. НІКа.

І канал. Астанкіна

13.15. Блакнот.
13.20. Брыдж.
13.45. Бізнес-клас.
14.00. Навіны.
14.20. «Падарунак меламану». Спявае Асмік Папян.
14.50. «Шукайце жанчыну». Маст. фільм. 2-я серыя.
16.00. Вобраз.
17.00. Навіны.
17.25. Мультфільм.
17.40. Чалавек і закон.
18.20. Фільм — дзецям «Эміль з Ленебергі» (Швецыя). 7-я серыя.
18.45. «ВіД» прадстаўляе: «Поле цудаў».
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. «ВіД» прадстаўляе. У перапынку (23.00) — Навіны.
0.15—1.25. «Шукайце жанчыну». Маст. фільм. 2-я серыя.

Канал «Расія»

17.45. М-трэст.
18.00. Так і жывём.
18.45. Праграма «ЭКС». Экран крымінальных паведамленняў.
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. Залатая шпора.
20.00. Момант ісціны. На пытанні адказвае А. Няўзораў.
20.55. «Магі» (Францыя). Фільм 11-ы «Акорды неўпапад».
21.25. На сесіі ВС Расійскай Федэрацыі.
22.00. Весткі.
22.20—1.00. Вячэрні салон. Культурна-забаўляльная праграма.

16 мая

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.40. «Пяюць сярэбраныя трубы». Фільм-канцэрт.
9.00. Тэлемарафон «Выратуем дзяцей».
19.00. Панарама.
19.25. Тэлемарафон «Выратуем дзяцей».
23.00. НІКа.
23.15. «Сінема» прадстаўляе: маст. фільм «Восем з паловай» (Італія). 1-я серыя.

І канал. Астанкіна.

6.30. Суботняя раніца дзелавога чалавека.
7.35. Мультфільмы.
8.10. НЛА: Неаб'яўлены візіт.
8.40. ЭХ. Экалагічная хроніка.
8.55. Радыё «Труба».
9.25. Цэнтр.
10.05. Відавочнае — неверагоднае.
10.45. Тры сустрэчы з Віктарам Астаф'евым. Перадача 3-я «Як жыць?..»
11.35. Музычны кіёск.
12.05. Палітра.
12.45. Шоу маладых артыстаў аперэты.
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.25. «Чырвоная імперыя». Дак. фільм. (Вялікабрытанія). Фільм 6-ы «Тыя, што засталіся жывымі».
15.25. Маст. фільм «Пра дружбу і нядружбу».
16.25. Тэлескоп.
17.10. Чырвоны квадрат.
17.50. Прэзентацыя праграм тэлекампаніі «Сентрал тэлевіжн» (Англія).
18.05. «Пчала Мая». Мультфільм.
18.30. «Чалавек, як мора». Маст. фільм. 1-я серыя.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. «Чалавек, як мора». 2-я серыя.
22.00. Пад знакам задыяка. «Цялец». У перапынку (23.00) — Навіны.
23.50—0.50. «Шостая запалка». Маст. фільм з серыі «Дэрык» (Германія).

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.20. «Бруна Рэйтэр паедзе апошнім».
8.00. Баскетбольны агляд НБА.
8.30. Непазнаны Сусвет.
9.15. Эскулап.
9.25. Калі вам за...
10.00. Відэаканал «Плюс адзінаццаць».
12.00. Кола агляду. Перадача аб адкрыцці Еўра-Дыснейленда ў Парыжы.
13.00. Весткі.
13.20. «Кароль Лір». Маст. фільм. 1-я серыя.
14.30. Мастацтва адлюстравання. Адкрыццё выстаўкі маладых мастакоў у галерэі сучаснага мастацтва «М'АРС».
15.00. Вялікае невядомае. Алемдар Караманаў.
16.15. Пілігрым. Расійскае бюро падарожжаў.
17.00. Складчына.
17.40. Парламенцкі веснік.
17.55. Балет Санкт-Пецярбурга. Прэзентацыя фільма - балета «Апошняя тарантэла».
19.00. Кантрасты.
19.40. Свята кожны дзень.
19.50. Музыка ў стылі «пепсі».
21.30. Рэтра-студыя.
22.00. Весткі.
22.25. Зусім сакрэтна. Крымінальны канал.
23.15. Праграма «А».

НАДВОР'Е

15 мая

Сёння ўдзень па рэспубліцы пераменная воблачнасць без ападкаў. Тэмпература паветра ў Віцебску — 11—13, Магілёве — 12—14, Мінску — 14—16, Гродна — 17—19, Брэсце, Гомелі — 18—20 градусаў цяпла.

У наступныя двое сутак: 16 мая без ападкаў, 17-га — уначы па паўночнаму захаду, удзень месцамі кароткачасовыя дажджы. Тэмпература паветра 16-га ўначы 1—3 градусы цяпла, месцамі замаразкі да мінус 3, удзень 17—22 вышэй нуля; 17-га ўначы 1—6 градусаў вышэй нуля, па паўднёваму ўсходу 0—2 марозу, удзень 11—16 градусаў цяпла.

Л. САНКЕВІЧ,
інжынер-сіноптык.

СОВЕТСКАЯ БЕЛОРУССИЯ
СЁННЯ Ў НУМАРЫ

Пастанова Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь «Аб рознічных цэнах на масла і цукар».

Закон Рэспублікі Беларусь «Аб прыватызацыі жыллёвага фонду ў Рэспубліцы Беларусь» і пастанова Вярхоўнага Савета аб увядзенні яго ў дзеянне.

Завяршыліся Дні эканомікі Беларусі ў Лейпцыгу.

У краінах Садружнасці. Кур'ер планеты.

«Мінск можа застацца без таксі». Паведамленне нашага карэспандэнта.

Арэнда ў вёсцы. **«Партнёры ўдарылі па руках, але...»**

Не грэбаваць урокамі гісторыі. **«І зноў ганьбаванне».** Роздум пра лёс музеяў.

Чытаючы зводкі Дзяржкамстата. Каментарыі нашых карэспандэнтаў.

Праграма тэлеперадач. Фільмы тыдня. Аб'явы.

Галоўны рэдактар
У. Б. НАРКЕВІЧ.

ЗАСНАВАЛЬНІКІ: Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь, калектыў рэдакцыі газеты «Звязда».

НАШ АДРАС: 220041, гор. Мінск, праспект Ф. Скарыны, 77, рэдакцыя газеты «Звязда».

ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай — 32-51-05, аддзела пісьмаў—32-04-52, 32-41-92, навін—32-15-02, даведкі па рэкламе і аб'явах — 32-35-91.

ПА НУМАРУ ДЗЯЖУРЫЛІ: член рэдакцыйнай калегіі Уладзімір Андрыевіч, першы намеснік адказнага сакратара Яўген Ляхаў, старшы карэктар Ала Сабалеўская.

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў. Іх меркаванні не заўсёды супадаюць з меркаваннем рэдакцыі.

Рэдакцыя пакідае за сабой права не ўступаць у перапіску з чытачамі.

Друкарня выдавецтва «Беларускі Дом друку».
Тыраж 81.098. Індэкс 63850.
Зак. № 94.
Выходзіць 250 разоў на год.
Нумар падпісаны ў 21.00.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Заапарк у кватэры

Дзіўнае на першы погляд збудаванне можна бачыць у адным з маскоўскіх двароў каля метро «Войкаўская»: вузенькая, у адну дошчачку, лесвіца ідзе ўверх з палісадніка да форткі акна другога паверха жылога дома. Не адразу здагадаешся, што гэта зроблена спецыяльна для ката: каб ён мог хадзіць на прагулку калі захоча — нават уначы.

●

З гэтай жа мэтай адзін вельмі клапатлівы гаспадар выпілаваў ва ўваходных дзвярах свайго дома дзве адтуліны: маленькую — для кацяняці і большую — для паласатай мамы. І школьніку ясна, што для абодвух хапіла б і адной вялікай. Але вось ці здагадаюцца яго бацькі зрабіць такі ўваход для ката на дачы ці ў туалетным пакоі гарадской кватэры!

●

Дарэчы, выязджаючы на дачу, многія перавозяць ката проста за пазухай ці ў скрынцы з дзіркамі. Лепш прыстасаваць для гэтага старую гаспадарчую ці спартыўную сумку: трэба толькі зрэзаць бакавую сценку і ўшыць замест яе любую сетку. Захапіце і ложак для ката, а калі такога няма — абавязкова зрабіце са старых тарных дошчачак і пакладзіце ватны матрасік (каты любяць мяккія і цёплыя ляжанкі).

●

У адрозненне ад многіх гаспадароў каты клапатліва падтрымліваюць сваю «спартыўную» форму. «Трэнажорам» для іх могуць быць клубок, мячык, падвешаны на гумцы шматок. Нядрэнна прыладзіць дзенебудзь у кутку палавіну вялікага палена — тачыць кіпцюры. Гэта выратуе абіўку мэблі і шпалеры.

Расчоска для сабакі

▲ Расчоску для вычэсвання поўсці ў сабак (асабліва тых, у якіх доўгая поўсць) можна зрабіць самому. Звычайны дзюралевы вугалок прарэжце з абодвух бакоў так, каб зубцы

будучай расчоскі былі размешчаны насупраць адзін аднаго. Частата і завостранасць зубцоў павінны адпавядаць шорсткасці і структуры поўсці вашага сабакі. Пярэднія канцы ручкі закругліце. Для большай трываласці ўмацуйце расчоску звонку металічным стрыжнем. Застаецца толькі злёгку сплюснуць загатоўку, і расчоска гатовая.

РЫБАЦКІЯ ЗГАДКІ

У ляшча свае капрызы

Абавязковая ўмова для паспяховай лоўлі ляшча — насадка павінна ляжаць на дне ці толькі злёгку дакранацца да яго. Вопытныя «ляшчатнікі» даўно заўважылі: чым вышэй насадка над паверхняй дна, тым горш клюе рыба.

Рыхтуючы снасці для ляшча, некаторыя рыбаловы замацоўваюць грузіла ў 15—20 сантыметрах ад кручка. Гэтага рабіць нельга. Пры такім размяшчэнні прынада будзе малапрыкметнай для ляшча. Адлегласць ад грузіла да кручка павінна быць не больш за 3—5 сантыметраў.

Вясной і летам лешч лепш клюе пасля світання і да 9—10 гадзін раніцы. У дні, калі на паверхні вады рабізна ці невялікая хваля, лешч не такі палахлівы і клюе нават у больш позні час. Чым глыбей месца лоўлі, тым пазней пачынае брацца рыба.

Вясной і ў халоднае надвор'е летам ляшчу больш даспадобы кучка гнаявых чарвякоў і пучок матыля. У цёплыя дні лета — крута звараная прасяная каша і цеста з манкі.

Вопытныя рыбаловы заўважылі адну асаблівасць ляшча: уначы і на досвітку ён аддае перавагу жывёльным нажыўкам, а раніцай, удзень і бліжэй да вечара—раслінным.

«ЛОЎЧЫЯ» БЛЕШНІ

Не ўсе выпускаемыя прамысловасцю блешні ўдалыя.

Галоўнай вартасцю любой блешні з'яўляецца яе «пераліванне», але рыба рэагуе і на колер прынады. Для гэтага латунныя і медныя блешні паліруюць пастай ГОІ ці абпальваюць. Медныя блешні робяцца залацістымі, фіялетавымі, латунныя—блакітнавата-зялёнымі—у залежнасці ад тэмпературы.

Прыцягваюць драпежнікаў таксама «клееныя» блешні. На іх з дапамогай сінтэтычнага клею накшталт «БФ» наклейваюць фольгу ад цукерачнай абгорткі, накрыўкі ад малочных бутэлек. Эфектыўнае таксама пакрыццё блешні здробненымі кавалачкамі «люстэркавага» шкла ад старых ёлачных цацак. Такое пакрыццё блішчыць і пераліваецца ўсімі колерамі вясёлкі. Шкляныя асколкі лепш за ўсё прыклейваць эпаксідным клеем. Камбінуючы колеры, можна атрымаць блешні, што імітуюць луску карася, плоткі, іншых рыб.

НА БЛЕШНЮ І ЖЫЎЦА

Веснавая рыбалка — гарачы час для спінінгістаў. Спрытныя аматары не будуць крыўдаваць: рыба добра клюе з раніцы да вечара. Да нерасту і пасля добра ловяцца драпежнікі на розныя блешні, штучныя насадкі — пучок чырвоных шарсцінак на кручку. Аддаецца перавага невялікім вярчальным блешням накшталт «байкала», выгляд якіх нагадвае дробных рыб вадаёма: плотку, верхаводку, краснапёрку. У момант заглытвання такой прынады падсечка павінна быць імгненнай, у адваротным выпадку драпежнік, адчуўшы кручок, выплюне яго з пашчы.

Удачная рыбалка і на жыўца. Асабліва добра бярэцца шчупак. Ён люта кідаецца на яго, звычайна хапае ўпоперак тулава. Яму патрэбны літаральна секунды, каб павярнуць рыбіну і заглынуць яе. Таму пры лоўлі на жыўца не трэба спяшацца з падсечкай. Спачатку неабходна стравіць леску.

Захапляючая рыбалка працягваецца да нерасту на адкрытай вадзе. Веснавая рыбалка — сапраўднае свята для аматараў.

Агуркі супраць тараканаў

У лаўровым лісце і лупінах агуркоў хімікі Канзаскага універсітэта (ЗША) выявілі рэчывы, пах якіх вельмі не падабаецца тараканам. Гэтыя насякомыя ўцякаюць з тых памяшканняў, дзе ёсць такія пахі, для чалавека малазаўважныя і нават прыемныя.

Няцяжка наладзіць, лічаць хімікі, прамысловы сінтэз гэтых рэчываў.

Ну, а ў гаспадарцы такое навуковае адкрыццё спатрэбіцца — дапаможа пазбавіцца ад «кватарантаў».